

บทที่ 4 ผลการศึกษาวิจัย

4.1 สถานภาพการผลิตโคเนื้อในจังหวัดชุมพร และประจวบคีรีขันธ์

4.1.1 ข้อมูลพื้นฐานจำนวนโคเนื้อและเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดชุมพร และประจวบคีรีขันธ์

เนื้อโคเป็นสินค้าเกษตรชนิดหนึ่งในภาพรวมยังขาดศักยภาพในการแข่งขันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มของผู้ผลิตรายย่อย จังหวัดชุมพรเป็นจังหวัดที่มีเกษตรกรประกอบอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ 8,823 ครัวเรือน มีจำนวนโคเนื้อ 34,140 ตัว (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดชุมพร, 2550) ส่วนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีจำนวนโคเนื้อ 122,029 ตัว (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2550) ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย และเลี้ยงโคเนื้อร่วมกับการทำอาชีพเกษตรอื่นๆ

กรมปศุสัตว์ (2552) รายงานว่าจำนวนโคเนื้อที่เลี้ยงในภาคใต้ ณ 1 มกราคม 2551 มีจำนวนทั้งสิ้น 779,435 ตัว ซึ่งประกอบด้วยโคพื้นเมือง 672,308 ตัว โคพันธุ์และโคลูกผสม 107,121 ตัว มีเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสิ้น 179,402 ครัวเรือน สำหรับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งอยู่ในจังหวัดภาคกลางและเป็นพื้นที่ที่ใช้สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ มีจำนวนโคทั้งสิ้น 142,557 ตัว แบ่งเป็นโคพื้นเมือง 43,201 ตัว โคพันธุ์และโคลูกผสม 99,356 ตัว มีเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสิ้น 15,910 ครัวเรือน ส่วนในจังหวัดชุมพรมีจำนวนโคเนื้อทั้งสิ้น 15,104 แบ่งเป็นโคพื้นเมือง 5,602 ตัว โคพันธุ์และโคลูกผสม 9,502 ตัว มีเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ 3,026 ครัวเรือน

4.1.2 ผลการสำรวจข้อมูลสถานภาพการผลิตโคเนื้อ

1. ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร

เมื่อพิจารณาถึงข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรที่ใช้ในการสำรวจ พบว่าแบ่งเป็นเพศชายจำนวน 2,339 คน คิดเป็นร้อยละ 79.00 เพศหญิงจำนวน 623 คน คิดเป็นร้อยละ 21.00 อายุโดยเฉลี่ย 50.14 ปี โดยมีอายุต่ำสุดที่ 15 ปี และสูงสุดที่ 87 ปี สถานภาพการสมรสพบว่า มีสถานภาพโสดจำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 7.00 สมรสจำนวน 2,558 คน คิดเป็นร้อยละ 87.50 หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 5.50 ในส่วนของระดับการศึกษาสูงสุดพบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อส่วนใหญ่ร้อยละ 66.40 จบประถมศึกษา รองลงมาคือมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 15.10 และ 11.80 ตามลำดับ

อาชีพประจำ แบ่งเป็นรับราชการ/รัฐวิสาหกิจจำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 3.30 เกษตรกร/ประมงจำนวน 1,733 คน คิดเป็นร้อยละ 58.70 ลูกจ้าง/พนักงานบริษัทจำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 3.20 รับจ้างทั่วไปจำนวน 620 คน คิดเป็นร้อยละ 21.00 ผู้ประกอบการ/เจ้าของธุรกิจจำนวน 50 คน

คิดเป็นร้อยละ 1.70 เลี้ยงโคเนื้ออย่างเดียวจำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 5.50 และค้าขายรายย่อย/อาชีพอิสระจำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 4.50 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเลี้ยงโคเนื้อในทั้งสองจังหวัดเป็นการเลี้ยงเพื่อเป็นอาชีพเสริม รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 แสดงข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดชุมพร และประจวบคีรีขันธ์

ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ	ชุมพร		ประจวบคีรีขันธ์		รวมทั้งสองจังหวัด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ						
ชาย	1,167	81.30	1,172	76.80	2,339	79.00
หญิง	269	18.70	354	23.20	623	21.00
สถานภาพการสมรส						
โสด	89	6.30	115	7.60	204	7.00
สมรส	1,248	88.10	1,310	86.90	2,558	87.50
หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่	79	5.60	82	5.40	161	5.50
ระดับการศึกษาสูงสุด						
ไม่ได้เรียนหนังสือ	19	1.30	20	1.30	39	1.30
ประถมศึกษา	936	64.90	1,032	67.80	1,968	66.40
มัธยมศึกษาตอนต้น	217	15.00	232	15.20	449	15.10
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	186	12.90	164	10.80	350	11.80
อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	38	2.60	32	2.10	70	2.40
ปริญญาตรี	43	3.00	31	2.00	74	2.50
สูงกว่าปริญญาตรี	1	0.10	5	0.30	6	0.20
อื่นๆ	1	0.10	7	0.50	9	0.30
อาชีพประจำ						
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	57	4.00	40	2.60	97	3.30
เกษตรกร/ประมง	1,030	71.90	703	46.30	1,733	58.70
ลูกจ้าง/พนักงานบริษัท	37	2.60	57	3.80	94	3.20
รับจ้างทั่วไป	181	12.60	439	28.90	620	21.00
ผู้ประกอบการ/เจ้าของธุรกิจ	23	1.60	27	1.80	50	1.70
เลี้ยงโคเนื้ออย่างเดียว	29	2.00	132	8.70	161	5.50
ค้าขายรายย่อย/อาชีพอิสระ	40	2.80	93	6.10	133	4.50
อื่นๆ	36	2.50	26	1.70	62	2.10
อาชีพทางการเกษตรที่ทำความคู่กับการเลี้ยงโคเนื้อ						
สวนยางพารา	353	18.45	182	12.11	535	15.66
สวนปาล์มน้ำมัน	1,025	53.58	228	15.17	1,253	36.68

ตารางที่ 4.1 (ต่อ) แสดงข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดชุมพร และประจวบคีรีขันธ์

ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ	ชุมพร		ประจวบคีรีขันธ์		รวมทั้งสองจังหวัด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สวนผลไม้	239	12.49	112	7.45	351	10.28
นาข้าว	37	1.93	131	8.72	168	4.92
ปศุสัตว์อื่นๆ	75	3.92	205	13.64	280	8.20
อื่นๆ เช่น มะพร้าว สับปะรด	184	9.62	645	42.91	829	24.27
ว่างงานจะเข้า						

เมื่อพิจารณาเฉพาะอาชีพทางการเกษตรที่เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อทำควบคู่ไปกับการเลี้ยงโคเนื้อพบว่าในพื้นที่จังหวัดชุมพรจะประกอบอาชีพทำสวนปาล์มน้ำมันมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 53.58 รองลงมาคือทำสวนยางพาราคิดเป็นร้อยละ 18.45 สำหรับในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์พบว่าอาชีพทางการเกษตรที่ทำควบคู่ไปกับการเลี้ยงโคเนื้อคือ การทำสวนมะพร้าว ไร่สับปะรด และว่างงานจะเข้าสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 42.91 รองลงมาคือการทำสวนปาล์มน้ำมันคิดเป็นร้อยละ 15.17 และมีบางส่วนที่ประกอบอาชีพทางการเกษตรหลายชนิดรวมกับการเลี้ยงโคเนื้อรายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.1

2. พื้นที่ทำการเกษตร สถานที่อยู่อาศัย และแหล่งน้ำทำการเกษตร

ในส่วนของข้อมูลพื้นที่ทำการเกษตร สถานที่อยู่อาศัย และแหล่งน้ำทำการเกษตร ในภาพรวมทั้งสองจังหวัดพบว่าโดยส่วนใหญ่มีพื้นที่ดินเป็นของตนเองจำนวน 1 – 10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 42.40 พื้นที่สำหรับเลี้ยงโคเนื้อจำนวน 1 – 10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 56.10 โดยส่วนใหญ่ผู้เลี้ยงโคเนื้อไม่ได้ปลูกหญ้าสำหรับเลี้ยงโคเนื้อ คิดเป็นร้อยละ 85.90 หากพิจารณากรณีที่ใช้พื้นที่สำหรับปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์พบว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อใช้พื้นที่สำหรับปลูกหญ้าจำนวน 1 – 10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 8.90 พันธุ์หญ้าที่ปลูกสำหรับเลี้ยงโคเนื้อมากที่สุดคือ หญ้ากีนี คิดเป็นร้อยละ 33.91 รองลงมาคือหญ้าขน และหญ้ารูซี่ คิดเป็นร้อยละ 31.83 และ 29.76 จากเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่ปลูกหญ้าสำหรับเลี้ยงโคเนื้อ

นอกจากนี้ยังพบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อโดยส่วนใหญ่ใช้ที่ดินของตนเองเป็นพื้นที่สำหรับเลี้ยงสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 79.39 สถานที่อยู่อาศัยอยู่บริเวณเดียวกับฟาร์มคิดเป็นร้อยละ 62.30 สำหรับแหล่งน้ำที่ใช้ในการเลี้ยงโคเนื้อคือน้ำบ่อของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 34.56 รองลงมาคือน้ำในลำคลองสาธารณะ คิดเป็นร้อยละ 28.98 โดยที่มีน้ำใช้เพียงพอตลอดทั้งปี คิดเป็นร้อยละ 88.20 โดยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เกษตรกรจะมีปัญหาเรื่องของคุณภาพน้ำมากกว่าจังหวัดชุมพร รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลพื้นที่ทำการเกษตร สถานที่อยู่อาศัย และแหล่งน้ำทำการเกษตรของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อจังหวัดชุมพร และประจวบคีรีขันธ์

ข้อมูลพื้นฐานที่ทำการเกษตร สถานที่ อยู่อาศัย และแหล่งน้ำทำการเกษตร	ชุมพร		ประจวบคีรีขันธ์		รวมทั้งสองจังหวัด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การมีที่ดินเป็นของตนเอง						
ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง	54	3.80	124	8.20	178	6.10
น้อยกว่า 1 ไร่	18	1.30	109	7.20	127	4.30
จำนวน 1 – 10 ไร่	600	42.00	646	42.70	1,246	42.40
จำนวน 11 – 20 ไร่	366	25.60	282	18.70	648	22.00
จำนวน 21 – 30 ไร่	217	15.20	186	12.30	403	13.70
จำนวน 31 – 40 ไร่	88	6.20	59	3.90	147	5.00
จำนวน 41 – 50 ไร่	46	3.20	60	4.00	106	3.60
มากกว่า 50 ไร่	40	2.80	46	3.00	86	2.90
พื้นที่ใช้สำหรับเลี้ยงโคเนื้อ						
น้อยกว่า 1 ไร่	115	8.00	265	18.00	380	13.10
จำนวน 1 – 10 ไร่	858	60.00	771	52.30	1,629	56.10
จำนวน 11 – 20 ไร่	264	18.50	238	16.10	502	17.30
จำนวน 21 – 30 ไร่	115	8.00	103	7.00	218	7.50
จำนวน 31 – 40 ไร่	42	2.90	31	2.10	73	2.50
จำนวน 41 – 50 ไร่	24	1.70	25	1.70	49	1.70
มากกว่า 50 ไร่	12	0.80	41	2.80	53	1.80
การใช้พื้นที่สำหรับปลูกหญ้าเลี้ยงโคเนื้อ						
ไม่ได้ปลูก	1,248	89.80	1,216	82.20	2,464	85.90
น้อยกว่า 1 ไร่	52	3.70	68	4.60	120	4.20
จำนวน 1 – 10 ไร่	81	5.80	173	11.70	254	8.90
จำนวน 11 – 20 ไร่	5	0.40	12	0.80	17	0.60
จำนวน 21 – 30 ไร่	2	0.10	4	0.30	6	0.20
จำนวน 31 – 40 ไร่	1	0.00	1	0.00	2	0.10
จำนวน 41 – 50 ไร่	0	0.00	2	0.10	2	0.10
มากกว่า 50 ไร่	1	0.00	3	0.20	4	0.10
พันธุ์หญ้าที่ปลูกสำหรับเลี้ยงโคเนื้อ						
รูซี (<i>Brachiaria ruziziensis</i>)	28	28.28	58	30.53	86	29.76

ตารางที่ 4.2 (ต่อ) ข้อมูลพื้นที่ทำการเกษตร สถานที่อยู่อาศัย และแหล่งน้ำทำการเกษตรของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อจังหวัดชุมพร และประจวบคีรีขันธ์

ข้อมูลพื้นฐานที่ทำการเกษตร สถานที่ อยู่อาศัย และแหล่งน้ำทำการเกษตร	ชุมพร		ประจวบคีรีขันธ์		รวมทั้งสองจังหวัด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กินนี่ (<i>Panicum maximum</i>)	60	60.61	38	20.00	98	33.91
แพงโกล่า (<i>Digitaria eriantha</i>)	1	1.01	12	6.32	13	4.50
หญ้าขน (<i>Brachiaria mutica</i>)	10	10.10	82	43.16	92	31.83
รูปแบบการใช้พื้นที่เลี้ยงโคเนื้อ						
ที่ดินเป็นของตนเอง	1,314	86.79	1,150	72.33	2,465	79.39
ที่ดินเช่า	7	0.46	87	5.47	94	3.03
พื้นที่สาธารณะ	94	6.21	230	14.47	324	10.43
อื่นๆ	99	6.54	123	7.74	222	7.15
สถานที่อยู่อาศัย						
อยู่บริเวณเดียวกับฟาร์ม	997	71.20	786	53.80	1,783	62.30
แยกห่างจากบริเวณฟาร์ม	403	28.80	673	46.10	1,076	37.60
แหล่งน้ำที่ใช้ในการเลี้ยงสัตว์						
น้ำฝน	129	7.04	175	8.74	304	7.82
น้ำบ่อของตนเอง	793	43.29	551	27.51	1,344	34.56
น้ำในลำคลองสาธารณะ	491	26.80	636	31.75	1,127	28.98
น้ำบาดาล	44	2.40	113	5.64	157	4.04
น้ำประปา	356	19.43	483	24.11	839	22.96
อื่นๆ	19	1.04	45	2.25	64	1.65
มีน้ำที่ใช้เพียงพอตลอดทั้งปีหรือไม่						
เพียงพอ	1,251	91.70	1,219	84.90	2,470	88.20
ไม่เพียงพอ	113	8.30	214	14.90	327	11.70

3. ด้านการเลี้ยงโคเนื้อ

ในส่วนของสถานภาพด้านการเลี้ยงโคเนื้อในภาพรวมของประเภทธุรกิจการเลี้ยง พบว่ามีการเลี้ยงโคเนื้อของตนเองทั้งหมดจำนวน 2,754 ราย คิดเป็นร้อยละ 94.06 เลี้ยงโคเนื้อของตนเองและรับจ้างเลี้ยง 38 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.30 และเลี้ยงโคเนื้อของตนเองทั้งหมด และรับเลี้ยงแบ่งลูกโคจำนวน ราย 136 คิดเป็นร้อยละ 4.64 สำหรับรูปแบบการเลี้ยงโคเนื้อพบว่าโดยส่วนใหญ่เกษตรกรจะปล่อยแปลงในเวลากลางวัน ซึ่งคอกเวลากลางคืน คิดเป็นร้อยละ 51.43 ในส่วนของการปล่อยแปลงนั้นมีทั้งการปล่อยในพื้นที่สาธารณะที่มีหญ้าธรรมชาติขึ้น คิดเป็นร้อยละ 6.41 และปล่อยในแปลงพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นๆ เช่น สวนผลไม้ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน คิดเป็นร้อยละ 24.97 ซึ่งจะเห็นได้ว่า

ในพื้นที่จังหวัดชุมพรจะมีการปล่อยโคเนื้อในสวนมากกว่าในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เนื่องจากเกษตรกรในจังหวัดชุมพรประกอบอาชีพการทำสวนผลไม้ อย่างพารา และปาล์มน้ำมันควบคู่ไปกับการเลี้ยงโคเนื้อ ซึ่งพื้นที่เหมาะสำหรับการเจริญเติบโตของภูฏานธรรมชาติ ขณะที่ในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เกษตรกรจะประกอบอาชีพทางการเกษตรอื่นๆ เช่น ไร่สับปะรด และว่านหางจระเข้ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาถึงขนาดของฟาร์ม พบว่าฟาร์มส่วนใหญ่เป็นฟาร์มขนาดเล็ก คือจำนวน 1-5 ตัว คิดเป็นร้อยละ 53.30 จำนวน 6-10 ตัว คิดเป็นร้อยละ 25.60 จะเห็นได้ว่าฟาร์มที่มีขนาด 1-10 ตัวมีจำนวนร้อยละ 78.90 ขณะที่ฟาร์มขนาดใหญ่ซึ่งมีโคเนื้อมากกว่า 25 ตัว คิดเป็นร้อยละ 4.60 หากพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่าในพื้นที่จังหวัดชุมพรจะเป็นฟาร์มโคเนื้อขนาดเล็กในสัดส่วนที่มากกว่าฟาร์มโคเนื้อในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อายุของโคเนื้อในฟาร์มส่วนใหญ่อายุประมาณ 1-2 ปี ร้อยละ 21.18 รองลงมาคืออายุ 2-3 ปี และน้อยกว่า 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.03 และ 18.26 ตามลำดับ

สำหรับเพศของโคเนื้อพบว่าโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 65.26 เป็นเพศเมียซึ่งสอดคล้องกับผลของแหล่งที่มาของพันธุ์โคเนื้อพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 55.93 ซื้อโคเพศเมียมาเลี้ยงและขยายพันธุ์ภายในฟาร์ม ในส่วนของการจัดการผสมพันธุ์พบว่าโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 53.91 ใช้การผสมเทียมโดยเจ้าหน้าที่ของสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และใช้โคเนื้อเพศผู้ในฟาร์มเป็นพ่อพันธุ์ในการผสมพันธุ์คิดเป็นร้อยละ 23.85 ซึ่งมีบางส่วนที่ใช้พ่อพันธุ์จากฟาร์มอื่นๆ ที่รับจ้างผสม

การให้อาหารหยาบโคเนื้อ พบว่าโดยส่วนใหญ่ปล่อยแทะเล็มหญ้าตามธรรมชาติเพียงอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 45.01 รองลงมาคือการซื้อพืชอาหาร เช่น ต้นข้าวโพด ฟาง หรือหญ้าจากภายนอก และการตัดหญ้าที่ขึ้นตามธรรมชาติมาให้โคกินในคอก คิดเป็นร้อยละ 15.11 และ 14.70 สำหรับการให้อาหารข้นพบว่าโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 80.75 เกษตรกรไม่ได้ให้อาหารข้นโคเนื้อ และไม่ได้ทำการถนอมพืชอาหารสัตว์คิดเป็นร้อยละ 93.80 ในขณะที่มีการเสริมแร่ธาตุก่อนให้โคเนื้อคิดเป็นร้อยละ 52.10 และมีการฉีดวัคซีนป้องกันโรคทุกตัวคิดเป็นร้อยละ 84.20 ฉีดบางตัว 14.70 และไม่ได้ฉีดคิดเป็นร้อยละ 1.00 สำหรับวัคซีนที่ฉีดคือวัคซีนป้องกันโรคปากเท้าเปื่อยคิดเป็นร้อยละ 73.07 รองลงมาคือโรคเฮโมเรียกเซพติดซีเมียร้อยละ 22.56 มีการถ่ายพยาธิร้อยละ 85.20

ในส่วนของแหล่งการซื้ออาหารข้นและเวชภัณฑ์สัตว์พบว่าเกษตรกรซื้อจากร้านขายอาหารและเวชภัณฑ์สัตว์คิดเป็นร้อยละ 39.73 รองลงมาคือจากสหกรณ์ซึ่งเป็นสหกรณ์โคนมที่อยู่ในพื้นที่คิดเป็นร้อยละ 36.18 และจากกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อที่ตั้งขึ้นมาในพื้นที่คิดเป็นร้อยละ 19.11 รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 แสดงข้อมูลด้านการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดชุมพร และ ประจวบคีรีขันธ์

ข้อมูลด้านการเลี้ยงโคเนื้อ	ชุมพร		ประจวบคีรีขันธ์		ทั้งสองจังหวัด	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
ประเภทธุรกิจการเลี้ยง						
เลี้ยงโคเนื้อของตนเองทั้งหมด	1,386	96.59	1,368	91.63	2,754	94.06
เลี้ยงโคเนื้อตนเองและรับจ้างเลี้ยง	10	0.70	28	1.88	38	1.30
เลี้ยงโคเนื้อของตนเองและรับเลี้ยงแบ่งลูกโค	39	2.72	97	6.50	136	4.64
รูปแบบการเลี้ยงโคเนื้อ						
ซังคอกตลอดเวลา	118	7.73	114	7.08	232	7.40
ปล่อยแปลงตลอดเวลา	136	8.91	171	10.62	307	9.79
ปล่อยแปลงในเวลากลางวัน ซังคอกเวลากลางคืน	652	42.73	961	59.69	1,613	51.43
ปล่อยในสวน เช่น สวนผลไม้ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน	538	35.26	245	15.22	783	24.97
ปล่อยในพื้นที่สาธารณะ	82	5.37	119	7.39	201	6.41
จำนวนโคเนื้อที่เลี้ยงทั้งหมด						
1 – 5 ตัว	933	64.30	656	42.90	1,865	53.30
6 – 10 ตัว	359	24.80	403	26.40	763	25.60
11 – 15 ตัว	86	5.90	182	11.90	268	9.00
16 – 20 ตัว	33	2.30	122	8.00	155	5.20
21 – 25 ตัว	20	1.40	48	3.10	68	2.30
มากกว่า 25 ตัว	19	1.30	118	7.70	137	4.60
อายุของโคเนื้อที่เลี้ยงในฟาร์ม						
น้อยกว่า 1 ปี	1,895	21.82	2,500	16.25	4,395	18.26
1 – 2 ปี	1,805	20.79	3,292	21.40	5,097	21.18
2 – 3 ปี	1,110	12.78	3,471	22.56	4,581	19.03
3 – 4 ปี	1,053	12.13	2,158	14.03	3,211	13.34
4 – 5 ปี	1,048	12.07	2,105	13.68	3,153	13.10
มากกว่า 5 ปี	1,772	20.41	1,859	12.08	3,631	15.09
เพศของโคเนื้อที่เลี้ยง						
เพศผู้	2,914	32.38	6,378	35.94	9,292	34.74
เพศเมีย	6,085	67.62	11,370	64.06	17,455	65.26
แหล่งที่มาของพันธุ์โคเนื้อ						
ซื้อโคเนื้อทั้งหมดมาจากภายนอก	311	20.76	404	24.79	715	22.79

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) แสดงข้อมูลด้านการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดชุมพร และ ประจวบคีรีขันธ์

ข้อมูลด้านการเลี้ยงโคเนื้อ	ชุมพร		ประจวบคีรีขันธ์		ทั้งสองจังหวัด	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
ซื้อโคเนื้อเพิ่มเติมจากภายนอก	104	6.94	188	11.53	292	9.31
ซื้อลูกโคนมเพศผู้มาเลี้ยง	19	1.27	54	3.31	73	2.33
ซื้อโคเนื้อเพศเมียมาเลี้ยงและขยายพันธุ์ภายในฟาร์ม	916	61.15	829	50.86	1,755	55.93
อื่นๆ	148	9.88	155	9.51	303	9.66
การจัดการผสมพันธุ์						
ใช้พ่อพันธุ์โคเนื้อในฝูง	187	12.03	596	34.47	783	23.85
ผสมเทียมโดยบุคลากรของสหกรณ์ หรือกลุ่มผู้เลี้ยง	175	11.26	164	9.49	339	10.33
ผสมเทียมโดยเจ้าหน้าที่ของปศุสัตว์อำเภอ	907	58.37	863	49.91	1,770	53.91
ผสมเทียมเอง	18	1.16	38	2.20	56	1.71
อื่นๆ	267	17.18	68	3.93	335	10.20
การให้อาหารหยาบโคเนื้อ						
ปล่อยแทะเล็มหญ้าตามธรรมชาติเพียงอย่างเดียว	1,013	53.85	1,002	37.66	2,150	45.01
ปล่อยแทะเล็มหญ้าที่ปลูกในแปลงของตน	137	7.28	169	6.35	306	6.41
หญ้าธรรมชาติ แต่ตัดมาให้โคกินในคอก	329	17.49	373	14.02	702	14.70
หญ้าที่ปลูก แต่ตัดมาให้โคกิน	73	3.88	128	4.81	201	4.21
ทั้ง 4 รูปแบบ แล้วแต่ความเหมาะสม	129	6.86	300	11.27	429	8.98
ซื้อพืชอาหาร เช่น ต้นข้าวโพด ฟาง หรือหญ้าจากภายนอก	85	4.52	537	20.18	722	15.11
ซื้อผลพลอยได้จากอุตสาหกรรม เช่น เปลือกสับปะรด	43	2.29	122	4.58	165	3.45
อื่นๆ	72	3.83	30	1.13	102	2.14
การให้อาหารข้นโคเนื้อ						
ไม่ให้	1,127	78.21	1,260	83.17	2,387	80.75
อาหารข้นผสมเอง	148	10.27	42	2.77	190	6.43
อาหารสำเร็จรูป	131	9.09	192	12.67	323	10.93
อื่นๆ	35	2.43	21	1.39	56	1.89
การถนอมพืชอาหารสัตว์						
ทำการถนอมพืชอาหารสัตว์	57	4.00	125	8.40	182	6.20
ไม่ได้ทำการถนอมพืชอาหารสัตว์	1,373	96.00	1,369	91.60	2,742	93.80
การนำผลพลอยได้จากอุตสาหกรรมปาล์มมาใช้						
ใช้	364	25.50	115	7.90	479	16.60
ไม่ใช้	1,062	74.50	1,337	92.10	2,399	83.40
การเสริมแร่ธาตุ						
เสริม	595	41.70	922	62.00	1,517	52.10
ไม่ได้เสริม	831	58.30	564	38.00	1,395	47.90

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) แสดงข้อมูลด้านการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดชุมพร และ ประจวบคีรีขันธ์

ข้อมูลด้านการเลี้ยงโคเนื้อ	ชุมพร		ประจวบคีรีขันธ์		ทั้งสองจังหวัด	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
การฉีดวัคซีนป้องกันโรค						
ฉีดทุกตัว	1,236	85.50	1,255	82.90	2,491	84.20
ฉีดบางตัว	193	13.40	242	16.00	435	14.70
ไม่ได้ฉีด	16	1.10	14	0.90	30	1.00
ชนิดของวัคซีนที่ฉีดป้องกันโรค						
โรคปากเท้าเปื่อย	1,412	70.88	1,458	75.31	2,870	73.07
โรคเฮโมเรอิกเซพติกซีเมีย	521	26.15	365	18.85	886	22.56
โรคแอนแทรกซ์	7	0.35	32	1.65	39	0.99
โรครินเดอร์เปสต์	0	0.00	4	0.21	4	0.10
โรคแท้งติดต่อ	46	2.31	57	2.94	103	2.62
โรคพิษสุนัขบ้า	1	0.05	7	0.36	8	0.20
อื่นๆ	5	0.25	13	0.67	18	0.46
การถ่ายพยาธิ						
ถ่าย	1,167	81.30	1,344	88.90	2,511	85.20
ไม่ถ่าย	267	18.60	168	11.10	435	14.80
การใช้ฮอร์โมน						
ใช้	86	6.10	284	19.40	370	12.90
ไม่ใช้	1,319	93.90	1,181	80.60	2,500	87.10
แหล่งของการซื้ออาหารข้น และเวชภัณฑ์สัตว์						
ร้านขายอาหารและเวชภัณฑ์สัตว์	277	50.83	305	33.15	582	39.73
สหกรณ์	161	29.54	369	40.11	530	36.18
กลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ	62	11.38	218	23.70	280	19.11
ตัวแทนจากบริษัทผู้ผลิต	45	8.26	28	3.04	73	4.98

4. ด้านเศรษฐกิจและสังคมของการเลี้ยงโคเนื้อ

ในส่วนด้านเศรษฐกิจ และสังคมของผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดชุมพร และประจวบคีรีขันธ์ พบว่า รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12,972 บาท/เดือน รายได้จากการเลี้ยงโคเนื้อมีค่าเท่ากับ 3,219 บาท/เดือน โดยมีต้นทุนซึ่งประกอบด้วย ค่าจ้างแรงงาน ค่าอาหารข้น ค่าอาหารหยาบ ค่าเช่าที่ดิน ค่าวัสดุอุปกรณ์ ค่าผสมเทียม ค่าเวชภัณฑ์มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเท่ากับ 208, 980, 542, 8.78, 60.60, 109.40 และ 196.35 บาท/เดือน ตามลำดับ

เมื่อสำรวจด้านการทำบัญชีฟาร์ม พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อโดยส่วนใหญ่ คือร้อยละ 94.20 ไม่ได้ทำบัญชีฟาร์ม และไม่มีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อหรือเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสหกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงโคเนื้อคิดเป็นร้อยละ 84.90

ในส่วนของสาเหตุการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มให้เหตุผลว่า เนื่องจากต้องการแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการร้อยละ 41.06 รองลงมาคือ เพื่อขอความช่วยเหลือทางด้านแหล่งเงินทุน ความรู้ทางวิชาการจากหน่วยงานภายนอก เพื่อต้องการพัฒนาศักยภาพการผลิตและผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างอำนาจการต่อรองการขายโคเนื้อมีชีวิต และสร้างอำนาจการต่อรองในการซื้อวัตถุดิบซึ่งได้แก่ พันธุ์โคเนื้อ อาหาร และเวชภัณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 22.83, 13.45, 12.92 และ 9.73 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 แสดงข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคมผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดชุมพร และประจวบคีรีขันธ์

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคมผู้เลี้ยง	ชุมพร		ประจวบคีรีขันธ์		ทั้งสองจังหวัด	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
การทำบัญชีฟาร์ม						
ทำ	72	5.30	86	6.00	158	5.70
ไม่ได้ทำ	1,285	94.50	1,344	94.00	2,629	94.20
การรวมกลุ่มกับผู้เลี้ยงโคเนื้อรายอื่นๆ						
ไม่ได้เข้าร่วม	1,231	90.20	1,191	80.00	2,422	84.90
รวมกลุ่มกับกลุ่มผู้เลี้ยง	81	5.90	278	18.70	359	12.60
เป็นสมาชิกของสหกรณ์	7	0.50	15	1.00	22	0.80
อื่นๆ	45	3.30	3	0.20	48	1.70
สาเหตุของการรวมกลุ่ม						
เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการ	54	42.52	178	40.64	232	41.06
สร้างอำนาจการต่อรองในการซื้อวัตถุดิบ (พันธุ์โคเนื้อ อาหาร เวชภัณฑ์)	22	17.32	33	7.53	55	9.73
สร้างอำนาจการต่อรองในการขายโคเนื้อมีชีวิต	23	18.11	50	11.41	73	12.92
เพื่อต้องการพัฒนาศักยภาพการผลิต และผลิตภัณฑ์	13	10.24	63	14.38	76	13.45
เพื่อขอความช่วยเหลือทางด้านแหล่งเงินทุน ความรู้ทางวิชาการจากหน่วยงานภายนอก	15	11.81	114	26.03	129	22.83

5. การจำหน่ายโคมีชีวิต

จากการสำรวจข้อมูลการจำหน่ายโคมีชีวิตพบว่าโดยส่วนใหญ่ คือร้อยละ 55.51 มีพ่อค้ามารับซื้อที่ฟาร์ม รองลงมาคือต้องหากคนรับซื้อ คิดเป็นร้อยละ 36.73 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่าจังหวัดชุมพรจะมีพ่อค้ามารับซื้อที่ฟาร์มสูงกว่าจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ขณะที่จังหวัด

ประจวบคีรีขันธ์จะต้องหาคนมารับซื้อมากกว่าในพื้นที่จังหวัดชุมพร สำหรับการซื้อขายโดยส่วนใหญ่ ร้อยละ 88.47 ใช้วิธีการเหมาตัว และมีเพียงร้อยละ 11.53 ใช้วิธีการชั่งน้ำหนักตัว โดยจำนวนโคมีชีวิตที่เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งในพื้นที่จังหวัดชุมพรและประจวบคีรีขันธ์ขายมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.82 ตัว/เดือน

ตารางที่ 4.5 วิธีการจำหน่ายโคมีชีวิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดชุมพร และประจวบคีรีขันธ์

ข้อมูลด้านจำหน่ายโคมีชีวิต	ชุมพร		ประจวบคีรีขันธ์		ทั้งสองจังหวัด	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
แหล่งจำหน่าย						
มีพ่อค้ามารับซื้อที่ฟาร์ม	829	61.27	752	50.30	1,581	55.51
ต้องหากันรับซื้อ	439	32.45	607	40.60	1,046	36.73
ขายโรงฆ่าโดยตรง	12	0.89	33	2.21	45	1.58
อื่นๆ	73	5.40	103	6.89	176	6.18
วิธีการขายโคเนื้อมีชีวิต						
ชั่งน้ำหนัก	170	12.85	151	10.34	321	11.53
เหมาตัว	1,153	87.15	1,310	89.66	2,463	88.47
การรับเงินหลังการขาย						
รับเงินสดทันที	1,285	99.23	1,340	97.38	2,625	98.28
ภายหลังจากขายโค 1 – 7 วัน	10	0.77	36	2.62	46	1.72

6. การส่งเสริมจากภาครัฐ

พบว่าโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 82.40 ของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ ซึ่งเข้าไปมีบทบาทในการผสมเทียมให้กับโคเนื้อของเกษตรกร ในส่วนของการช่วยเหลือ พบว่าโดยส่วนใหญ่เป็นการช่วยเหลือทางด้านวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 46.64 รองลงมาคือด้านปัจจัยการผลิต คิดเป็นร้อยละ 25.95 ในส่วนของแหล่งของการได้รับข้อมูลข่าวสารทางด้านการเลี้ยงโคเนื้อพบว่าเกษตรกรได้รับความรู้ และข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคเนื้อจากเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อด้วยกันเองสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 37.90 รองลงมาคือจากหน่วยงานราชการ และจากสื่อโทรทัศน์ วิทยู หนังสือพิมพ์ คิดเป็นร้อยละ 36.74 และ 20.17 ตามลำดับ

ในส่วนของ การเข้ารับการศึกษาอบรมเกี่ยวกับเลี้ยงโคเนื้อ พบว่าเกษตรกรโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 79.30 ไม่เคยได้เข้ารับการศึกษาอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อ ซึ่งสอดคล้องกับร้อยละ 83.24 ของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่ตอบว่าไม่เคยศึกษาดูงานฟาร์มที่ประสบความสำเร็จ

ตารางที่ 4.6 การส่งเสริมจากภาคราชการต่อการเลี้ยงโคเนื้อ

ข้อมูลด้านส่งเสริมจากภาคราชการต่อการเลี้ยงโคเนื้อ	ชุมพร		ประจวบคีรีขันธ์		ทั้งสองจังหวัด	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
การมีหน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือ						
มี	1,218	85.50	1,195	79.60	2,413	82.40
ไม่มี	206	14.50	307	20.40	513	17.50
ด้านของการช่วยเหลือ						
ปัจจัยการผลิต	474	30.13	359	21.93	833	25.95
เงินทุน	56	3.56	101	6.17	157	4.89
แหล่งจำหน่าย	123	7.82	174	10.63	297	9.25
ทางด้านความรู้วิชาการ	717	45.58	780	47.65	1,497	46.64
อื่นๆ	203	12.91	223	13.62	426	13.27
ความพึงพอใจต่อการช่วยเหลือของหน่วยงานต่างๆ						
พึงพอใจ	1,240	94.10	1,174	93.40	2,414	93.70
ไม่พึงพอใจ	75	5.70	83	6.60	158	6.10
แหล่งของการได้รับข่าวสารทางด้านการเลี้ยงโคเนื้อ						
หน่วยงานภาคราชการ	839	37.88	831	35.65	1,670	36.74
หน่วยงานภาคเอกชน	40	1.81	64	2.75	104	2.29
สื่อมวลชน (โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์)	364	16.43	553	23.72	917	20.17
จากเกษตรกรด้วยกันเอง	878	39.64	845	36.25	1,723	37.90
อื่นๆ	94	4.24	38	1.63	132	2.90
การเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อ						
เคย	226	15.70	380	25.50	606	20.70
ไม่เคย	1,209	84.20	1,111	74.50	2,320	79.30
การศึกษาดูงานฟาร์มที่ประสบความสำเร็จ						
เคย	177	12.40	311	20.90	488	16.76
ไม่เคย	1,250	87.60	1,174	79.10	2,424	83.24

7. ปัญหาที่ประสบในการเลี้ยงโคเนื้อ

สำหรับปัญหาของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่ประสบในการเลี้ยงโคเนื้อ คือ ปัจจัยด้านการผลิต ซึ่งประกอบไปด้วย โคมีชีวิตที่ซื้อเข้าฝูงมีราคาแพง ขาดแคลนพืชอาหารหยาบในฤดูแล้ง พันธุ์โคที่เลี้ยงไม่ดี คิดเป็นร้อยละ 28.73 รองลงมาคือปัญหาด้านการจำหน่ายของโคมีชีวิต ราคารับซื้อถูก พ่อค้า กดรราคา ด้านกักสัตว์ และด้านเงินทุนคิดเป็นร้อยละ 27.62 และ 25.70 ตามลำดับ ขณะที่ปัญหา ด้านความรู้ทางวิชาการในการเลี้ยงโคเนื้อคิดเป็นร้อยละ 11.35

ตารางที่ 4.7 ปัญหาที่ประสบในการเลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดชุมพร และประจวบคีรีขันธ์

ข้อมูลด้านปัญหาที่ประสบในการเลี้ยงโคเนื้อ	ชุมพร		ประจวบคีรีขันธ์		ทั้งสองจังหวัด	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
ด้านปัจจัยการผลิต	599	29.77	538	27.66	1,137	28.73
ด้านเงินทุน	432	21.47	585	30.08	1,017	25.70
ด้านการจำหน่ายโคมีชีวิต	533	26.49	560	28.79	1,093	27.62
ความรู้ด้านวิชาการ	234	11.63	215	11.05	449	11.35
อื่นๆ	214	10.64	47	2.42	261	6.60

8. สรุปผลการสำรวจสถานภาพการผลิตโคเนื้อในจังหวัดชุมพรและประจวบคีรีขันธ์

สำรวจสถานภาพการผลิตโคเนื้อในจังหวัดชุมพร และประจวบคีรีขันธ์ โดยสุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในอำเภอของจังหวัดชุมพร ได้แก่ อำเภอปะทิว ท่าแซะ เมืองชุมพร สวี และทุ่งตะโก จำนวน 1,424 ราย ในส่วนของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ประกอบไปด้วย อำเภอบางสะพานน้อย บางสะพาน เมืองประจวบคีรีขันธ์ ปรากฏบุรี และหัวหิน จำนวน 1,520 ราย ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพบว่า โดยส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 79.00 อายุโดยเฉลี่ยเท่ากับ 50.14 ปี ในส่วนของระดับการศึกษาสูงสุดพบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อส่วนใหญ่ร้อยละ 66.40 จบประถมศึกษา รองลงมาคือมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 15.10 และ 11.80 ตามลำดับ

อาชีพประจำ แบ่งเป็นรับราชการ/รัฐวิสาหกิจคิดเป็นร้อยละ 3.30 เกษตรกร/ประมง ร้อยละ 58.70 ลูกจ้าง/พนักงานบริษัท ร้อยละ 3.20 รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 21.00 ผู้ประกอบการ/เจ้าของธุรกิจ ร้อยละ 1.70 เลี้ยงโคเนื้ออย่างเดียวร้อยละ 5.50 และค้าขายรายย่อย/อาชีพอิสระร้อยละ 4.50 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเลี้ยงโคเนื้อในทั้งสองจังหวัดเป็นการเลี้ยงเพื่อเป็นอาชีพเสริม โดยมีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร/ประมง สำหรับอาชีพเกษตรกรที่เข้าร่วมกับการเลี้ยงโคเนื้อ พบว่าในพื้นที่จังหวัดชุมพร ประกอบไปด้วยการทำสวนปาล์มน้ำมัน ยางพารา และสวนผลไม้ ขณะที่ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์จะเป็นสวนมะพร้าว ไร่สับปะรด และว่านหางจระเข้

พื้นที่ทำการเกษตรพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองจังหวัดส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำกินของตนเอง จำนวน 1 – 10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 42.40 โดยส่วนใหญ่ไม่ได้ปลูกหญ้าสำหรับเลี้ยงโคเนื้อ สำหรับรูปแบบการเลี้ยงโคเนื้อพบว่าโดยส่วนใหญ่เกษตรกรจะปล่อยแปลงในเวลากลางวัน ช่วงคอกเวลากลางคืน คิดเป็นร้อยละ 51.43 ในส่วนของการปล่อยแปลงนั้นมีทั้งการปล่อยในพื้นที่สาธารณะที่มีหญ้าธรรมชาติขึ้น คิดเป็นร้อยละ 6.41 และปล่อยในแปลงพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นๆ เช่น สวนผลไม้ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน คิดเป็นร้อยละ 24.97 ซึ่งจะเห็นได้ว่าในพื้นที่จังหวัดชุมพรจะมีการปล่อย

โคเนื้อในสวนมากกว่าในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เนื่องจากเกษตรกรในจังหวัดชุมพรประกอบอาชีพการทำสวนผลไม้ ยางพารา และปาล์มน้ำมันควบคู่ไปกับการเลี้ยงโคเนื้อซึ่งพื้นที่เหมาะสำหรับการเจริญเติบโตของภูฏานธรรมชาติ ขณะที่ในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เกษตรกรจะประกอบอาชีพทางการเกษตรอื่นๆ เช่น ไร่สับปะรด และว่านหางจระเข้ เป็นต้น

ขนาดของฟาร์ม พบว่าฟาร์มส่วนใหญ่เป็นฟาร์มขนาดเล็ก คือจำนวน 1 – 5 ตัว คิดเป็นร้อยละ 53.30 จำนวน 6 – 10 ตัว คิดเป็นร้อยละ 25.60 จะเห็นได้ว่าฟาร์มที่มีขนาด 1 – 10 ตัวมีจำนวนร้อยละ 78.90 ขณะที่ฟาร์มขนาดใหญ่ซึ่งมีโคเนื้อมากกว่า 25 ตัว คิดเป็นร้อยละ 4.60 เพศของโคเนื้อพบว่าโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 65.26 เป็นเพศเมียซึ่งสอดคล้องกับผลของแหล่งที่มีของพันธุ์โคเนื้อพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 55.93 ซื้อโคเพศเมียมาเลี้ยงและขยายพันธุ์ภายในฟาร์ม ในส่วนของการจัดการผสมพันธุ์พบว่าโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 53.91 ใช้การผสมเทียมโดยเจ้าหน้าที่ของสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และใช้โคเนื้อเพศผู้ในฟาร์มเป็นพ่อพันธุ์ในการผสมพันธุ์คิดเป็นร้อยละ 23.85 การเลี้ยงส่วนใหญ่เกษตรกรจะปล่อยโคเนื้อแทะเล็มหญ้าตามธรรมชาติเพียงอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 45.01 รองลงมาคือการซื้อพืชอาหาร เช่น ต้นข้าวโพด ฟาง หรือหญ้าจากภายนอก และการตัดหญ้าที่ขึ้นตามธรรมชาติมาให้โคกินในคอก คิดเป็นร้อยละ 15.11 และ 14.70 สำหรับการให้อาหารชั้นพบว่าโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 80.75 เกษตรกรไม่ได้ให้อาหารชั้นโคเนื้อ

ในส่วนของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12,972 บาท/เดือน รายได้จากการเลี้ยงโคเนื้อที่มีค่าเท่ากับ 3,219 บาท/เดือน โดยมีต้นทุนซึ่งประกอบด้วย ค่าจ้างแรงงาน ค่าอาหารชั้น ค่าอาหารหยาก ค่าเช่าที่ดิน ค่าวัสดุอุปกรณ์ ค่าผสมเทียม ค่าเวชภัณฑ์มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเท่ากับ 208, 980, 542, 8.78, 60.60, 109.40 และ 196.35 บาท/เดือน ตามลำดับ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อโดยส่วนใหญ่ คือร้อยละ 94.20 ไม่ได้ทำบัญชีฟาร์ม และไม่มีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อหรือเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสหกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงโคเนื้อคิดเป็นร้อยละ 84.90

การจำหน่ายโคมีชีวิตพบว่าร้อยละ 55.51 มีพ่อค้ามารับซื้อที่ฟาร์ม รองลงมาคือต้องหากคนรับซื้อ คิดเป็นร้อยละ 36.73 โดยจังหวัดชุมพรจะมีพ่อค้ามารับซื้อที่ฟาร์มสูงกว่าจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ขณะที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์จะต้องหากคนมารับซื้อมากกว่าในพื้นที่จังหวัดชุมพร สำหรับการซื้อขายโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 88.47 ใช้วิธีการเหมาตัว และมีเพียงร้อยละ 11.53 ใช้วิธีการชั่งน้ำหนักตัว โดยจำนวนโคมีชีวิตที่เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งในพื้นที่จังหวัดชุมพรและประจวบคีรีขันธ์ขายมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.82 ตัว/เดือน

ร้อยละ 82.40 ของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ ซึ่งเข้าไปมีบทบาทในการผสมเทียมให้กับโคเนื้อ แหล่งของการ

ได้รับข้อมูลข่าวสารทางด้านการเลี้ยงโคเนื้อพบว่าเกษตรกรได้รับความรู้ และข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคเนื้อจากเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อด้วยกันเองสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 37.90 รองลงมาคือจากหน่วยงานภาครัฐ และจากสื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ คิดเป็นร้อยละ 36.74 และ 20.17 ตามลำดับ

ปัญหาของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่ประสบในการเลี้ยงโคเนื้อ คือ ปัจจัยด้านการผลิต ซึ่งประกอบไปด้วย โคมีชีวิตรที่ซื้อเข้าฝูงมีราคาแพง ขาดแคลนพืชอาหารหยาบในฤดูแล้ง พันธุ์โคที่เลี้ยงไม่ดี คิดเป็นร้อยละ 28.73 รองลงมาคือปัญหาด้านการจำหน่ายของโคมีชีวิตร ราคารับซื้อถูก พ่อค้า กตราคา ด้านกักสัตว์ และด้านเงินทุนคิดเป็นร้อยละ 27.62 และ 25.70 ตามลำดับ ขณะที่ปัญหา ด้านความรู้ทางวิชาการในการเลี้ยงโคเนื้อคิดเป็นร้อยละ 11.35 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กฤษณพร และภมรินทร์ (2550) ที่รายงานว่าปัญหาของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดชุมพรว่า ร้อยละ 62 ประสบปัญหาด้านการผลิต ร้อยละ 27.6 ประสบปัญหาด้านอาหารสัตว์ และร้อยละ 10.4 ประสบปัญหาด้านการตลาด รวมทั้งเสนอแนะให้มีการรวมตัวกันเป็นชมรมหรือสหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในระดับจังหวัด เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในการเลี้ยงโคเนื้อที่เกษตรกรประสบอยู่

4.2 ผลการวิเคราะห์โซ่อุปทานโคเนื้อในจังหวัดชุมพรและประจวบคีรีขันธ์

4.2.1 ภาพรวมการเลี้ยงโคเนื้อจังหวัดชุมพร และประจวบคีรีขันธ์

ปัจจุบันพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และระนองเป็นพื้นที่เขตควบคุม (Control zone) แยกออกจากเขตปลอดโรค (Free zone) ตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดเขตปลอดโรคระบาด ตามพระราชบัญญัติสัตว์ พ.ศ. 2499 (ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 122 ตอนพิเศษ 52 ง. ลงวันที่ 14 กรกฎาคม 2548) เนื่องจากในพื้นที่ดังกล่าวมีแนวชายแดนติดต่อกับประเทศเมียนมาร์ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อย เนื่องจากแนวชายแดนด้านประเทศเมียนมาร์ไม่มีระบบการควบคุมป้องกันโรคระบาดสัตว์เข้า – ออกประเทศ และไม่มีความปลอดภัยต่อเจ้าหน้าที่ที่จะเข้าไปดำเนินการควบคุมสินค้าปศุสัตว์ รวมทั้งปัญหาชนกลุ่มน้อยตามแนวชายแดน

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งหมด 12,043 ครัวเรือน จำนวนโคเนื้อ 128,817 ตัว และจังหวัดชุมพร มีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ 9,037 ครัวเรือน จำนวนโคเนื้อ 24,357 ตัว จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าจำนวนโคเนื้อในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีมากกว่าจังหวัดชุมพรประมาณ 5 เท่าตัว ขณะที่จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งจากข้อมูลแสดงว่าขนาดของฟาร์มในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีขนาดใหญ่กว่าขนาดของฟาร์มในจังหวัดชุมพร

รูปแบบการเลี้ยงโคเนื้อของทั้งสองจังหวัดโดยส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย เลี้ยงโคเนื้อไว้ประมาณ 1 – 10 ตัว เวลากลางวันจะนำไปผูกไว้บริเวณพื้นที่ว่างเปล่าสาธารณะ หรือในพื้นที่ที่

ไม่ได้ทำการเกษตรของตนเอง หรือในสวนมะพร้าว และเวลากลางคืนจะต้อนกลับเข้าคอก ส่วนใหญ่จะเป็นโคพันธุ์ลูกผสมพื้นเมืองกับบราห์มัน โคต้นน้ำส่วนใหญ่เกิดจากการผสมพันธุ์ภายในฟาร์ม หรือมีการแลกเปลี่ยนชื่อขายระหว่างเกษตรกรด้วยกันเองภายในพื้นที่ใกล้เคียง สำหรับเกษตรกรที่เลี้ยงโคขุนส่วนใหญ่เป็นฟาร์มขนาดใหญ่ มีโคประมาณ 50 – 100 ตัว โดยการขุนมี 2 รูปแบบ คือ การขุนระยะสั้นใช้เวลาประมาณ 1 – 4 เดือน โคในกลุ่มนี้จะเป็นโคลูกผสมพันธุ์บราห์มัน และลูกผสมชาร์โรเลส์ โดยโคต้นน้ำจะซื้อมาจากตลาดนัดโคกระบือในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ สุโขทัย กาญจนบุรี มีส่วนน้อยที่มีการรวบรวมภายในพื้นที่ เนื่องจากโคเนื้อในพื้นที่ไม่เพียงพอกับความต้องการในการขุน และไม่คุ้มทุนในการจัดหาโคเนื้อต้นน้ำ เนื้อที่ได้จากการขุนรูปแบบนี้มีคุณภาพปานกลาง ส่งขายไปยังตลาดระดับกลาง เช่น ร้านอาหารทั่วไป และ Supermarket สำหรับตลาดโคเนื้อมีชีวิตของโคเนื้อที่เลี้ยงโดยเกษตรกรรายย่อย และโคขุนที่ขุนระยะสั้นในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์คือ ทางภาคกลางของประเทศ ได้แก่ จังหวัดปทุมธานี ราชบุรี อ่างทองประมาณร้อยละ 30 -40 ซึ่งส่วนใหญ่นำไปแปรรูปเป็นลูกชิ้น ส่วนอีกประมาณ 60 -70 เปอร์เซ็นต์ส่งไปยังจังหวัดภาคใต้ และประเทศมาเลเซีย ขณะที่ในพื้นที่จังหวัดชุมพร ตลาดของโคเนื้อมีชีวิตที่เลี้ยงโดยเกษตรกรรายย่อยจะเป็นการบริโภคภายในจังหวัด และโคขุนที่ขุนระยะสั้นจะส่งไปยังจังหวัดสุราษฎร์ธานี นราธิวาส และประเทศมาเลเซีย

ส่วนการขุนโคอีกรูปแบบหนึ่ง คือการขุนระยะประมาณ 8 – 12 เดือน จนมีไขมันแทรกในเนื้อส่วนมากเป็นโคเนื้อลูกผสมชาร์โรเลส์ และพันธุ์กำแพงแสนที่เกิดจากการผสมพันธุ์ภายในฟาร์ม โคที่ได้จะมีอัตราการเจริญเติบโตที่ดี เนื้อมีความนุ่มมากกว่าเนื้อโคพันธุ์พื้นเมือง โดยในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการกับสหกรณ์โคเนื้อกำแพงแสน ประมาณ 2 – 3 ราย อยู่ในอำเภอปราณบุรี และอำเภอบางสะพานน้อย เนื้อโคที่ได้จากการขุนรูปแบบนี้มีคุณภาพสูง และส่งขายไปยัง Butcher shop ภัตตาคาร โรงแรม ตลาดชั้นนำในประเทศ และร้านอาหารแบบตะวันตก ซึ่งเน้นคุณภาพของเนื้อเป็นหลัก ในประเทศไทยมีการผลิตโคเนื้อคุณภาพสูงรูปแบบนี้ที่สหกรณ์การเลี้ยงสัตว์ ทรป. กลาง โพนยางคำ จำกัด และสหกรณ์โคเนื้อกำแพงแสน จำกัด ดังแสดงในภาพที่ 4.1

ประจวบคีรีขันธ์จะประกอบอาชีพสวนมะพร้าว ไร่สับปะรด และว่านหางจระเข้ ร่วมกับการเลี้ยงโคเนื้อ สำหรับโคเนื้อที่เกษตรกรเลี้ยงส่วนใหญ่เป็นโคเพศเมีย ซึ่งเป็นลูกผสมระหว่างโคเนื้อพันธุ์พื้นเมือง และบราห์มัน โดยใช้โคเนื้อเพศผู้เป็นโคคุมฝูง หรือใช้บริการการผสมเทียมจากเจ้าหน้าที่ของปศุสัตว์อำเภอ และมีการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันระหว่างเกษตรกรด้วยกันเองซึ่งส่วนใหญ่จะซื้อโคเนื้อเพศเมียมาเลี้ยงเพื่อขยายพันธุ์ภายในฟาร์ม

ในส่วนของรายได้และค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อรายย่อยซึ่งมีโคจำนวน 1 – 10 ตัว ซึ่งเป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อส่วนใหญ่ (ร้อยละ 78.90) ของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งหมด มีรายได้ที่เกิดจากการเลี้ยงโคเนื้อซึ่งส่วนใหญ่จะซื้อขายเป็นเงินสด โดยเฉลี่ยทั้งสองจังหวัดประมาณ 433.29 บาทต่อเดือน ค่าใช้จ่ายที่แตกต่างกันของจังหวัดชุมพร และประจวบคีรีขันธ์ เช่นค่าแรงงานนั้นเกิดจากการที่เกษตรกรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ต้องด้อนโคไปตามพื้นที่สาธารณะเพื่อให้โคกินหญ้าไกลกว่าจังหวัดชุมพร ส่งผลให้ค่าอาหารหยาบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีค่าใช้จ่ายที่สูงกว่าจังหวัดชุมพรตามไปด้วย เนื่องมาจากจังหวัดชุมพรมีหญ้าตามสวนปาล์ม และพื้นที่สาธารณะมากกว่าจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จึงมีค่าใช้จ่ายน้อยกว่า ส่วนค่าใช้จ่ายในการผสมเทียมของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มากกว่าจังหวัดชุมพร เนื่องมาจากเกษตรกรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีการคัดเลือกคุณภาพน้ำเชื้อพ่อพันธุ์และมีการปนเปื้อนอิทธิพลของน้ำเชื้อโคสวยามมากกว่าเกษตรกรในจังหวัดชุมพร และโดยรวมทั้งสองจังหวัดพบว่าค่าใช้จ่ายทางด้านค่าเวชภัณฑ์ ค่าผสมเทียมจะมีค่ามากกว่าค่าใช้จ่ายด้านอื่นๆ ดังแสดงในตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 แสดงรายได้ และต้นทุนเฉลี่ยการผลิตโคเนื้อของเกษตรกรรายย่อยซึ่งมีโคจำนวน 1 – 10 ตัวในพื้นที่จังหวัดชุมพร และประจวบคีรีขันธ์ (หน่วย : บาท/เดือน)

รายได้ และต้นทุนการผลิต	ประจวบคีรีขันธ์	ชุมพร	ทั้งสองจังหวัด
รายได้จากการเลี้ยงโคเนื้อ	471.62	404.26	433.29
ค่าจ้างแรงงาน	54.83	19.59	34.65
ค่าอาหารข้น	18.24	27.61	23.44
ค่าอาหารหยาบ	112.28	23.31	61.25
ค่าเช่าที่ดิน	2.37	0.50	1.31
ค่าวัสดุอุปกรณ์	53.91	39.98	46.01
ค่าผสมเทียม	117.16	41.21	74.05
ค่าเวชภัณฑ์	109.82	73.37	88.84

การจัดการการเลี้ยงดูโคเนื้อของเกษตรกร พบว่า อาหารสำหรับโคเนื้อส่วนใหญ่จะเป็นวัชพืชที่ขึ้นอยู่ในสวนปาล์ม น้ำมัน สวนมะพร้าว หรือบริเวณพื้นที่สาธารณะ อาจมีบางส่วนที่ตัดหญ้ามาเสริมให้โคในคอกในช่วงเวลากลางคืน แต่โดยส่วนใหญ่จะปล่อยให้มีการแทะเล็มในเวลากลางวัน และด่อนเข้าคอกขังในช่วงเวลากลางคืน นอกจากนี้ยังพบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในกลุ่มนี้จะไม่มีการเสริมอาหารข้นและแร่ธาตุให้กับโคเนื้อ สำหรับการฉีดวัคซีนป้องกันโรค การถ่ายพยาธิ โดยส่วนใหญ่จะใช้บริการจากเจ้าหน้าที่ของปศุสัตว์อำเภอเช่นเดียวกับการผสมเทียม วัตถุประสงค์ของการเลี้ยงเพื่อใช้เป็นแหล่งทุนสำรองกรณีที่มีความจำเป็นต้องใช้เงิน

ในการรวมกลุ่มเกษตรกร หรือการจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือทางด้านวิชาการ หรือการหาปัจจัยการผลิต หรือตลาด พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อรายย่อยนี้จะไม่มีการรวมกลุ่ม หรือจัดตั้งกลุ่มเครือข่าย เนื่องจากโดยส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทางการเกษตรอื่นๆ และเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพเสริม

สำหรับโคขุนคุณภาพสูง จะพบในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งดำเนินการโดยเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนรายใหญ่ โคที่ใช้ในการขุนจะเป็นลูกโคที่เกิดจากการผสมพันธุ์ภายในฟาร์ม โดยใช้โคพันธุ์กำแพงแสน อายุเริ่มต้นในการขุนคือ 22 เดือน ใช้ระยะเวลาขุนประมาณ 8 เดือน น้ำหนักประมาณ 550 - 600 กิโลกรัม อาหารที่ใช้คือ อาหารข้นผสมเอง ร่วมกับหญ้าและใบปาล์มน้ำมันในบางฤดูกาล

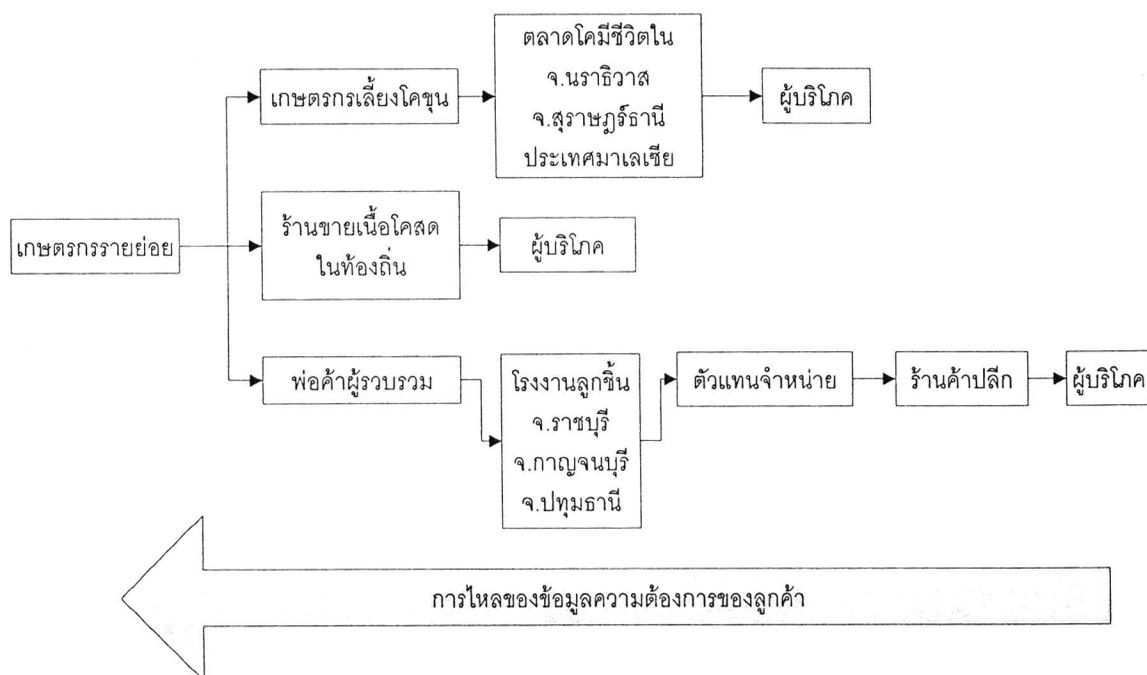
การขายโคเนื้อมีชีวิต

ในพื้นที่จังหวัดชุมพรและประจวบคีรีขันธ์ การขายโคเนื้อมีชีวิตโดยส่วนใหญ่จะมีพ่อค้าซึ่งส่วนใหญ่เป็นเจ้าของเลี้ยงเนื้อโคในพื้นที่เข้ามารับซื้อที่ฟาร์ม การซื้อขายใช้วิธีการเหมาตัวขึ้นอยู่กับน้ำหนักและสภาพร่างกายของโค และมีบางส่วนของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ที่มีพ่อค้าคนกลางรวบรวมโคเนื้อมีชีวิตซึ่งส่วนใหญ่เป็นโคปลดระวางเพื่อเข้าโรงงานผลิตลูกชิ้นเนื้อในจังหวัดปทุมธานี อ่างทอง และราชบุรี ซึ่งราคาโดยเฉลี่ยจะอยู่ที่ 42 บาทต่อกิโลกรัม ขณะที่ราคาโคขุนจะอยู่ที่ 46 บาทต่อกิโลกรัม

หากพิจารณาถึงข้อมูลของแหล่งจำหน่ายโคเนื้อมีชีวิต จะพบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในภาพรวมของทั้งสองจังหวัดต้องหากคนมารับซื้อโคมีชีวิตร้อยละ 36.73 โดยที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เกษตรกรมีความจำเป็นต้องหากคนมารับซื้อมากกว่าจังหวัดชุมพร โดยมีค่าเท่ากับร้อยละ 40.60 และ 32.45 ตามลำดับ ซึ่งอาจเป็นตัวชี้วัดหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงปัญหาของการจำหน่ายโคมีชีวิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ ซึ่งพบว่าในภาพรวมทั้งสองจังหวัดมีปัญหาด้านการจำหน่ายโคมีชีวิตร้อยละ 27.62 ขณะที่ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีค่าเท่ากับร้อยละ 28.79 และจังหวัดชุมพรมีค่าเท่ากับร้อยละ 26.49

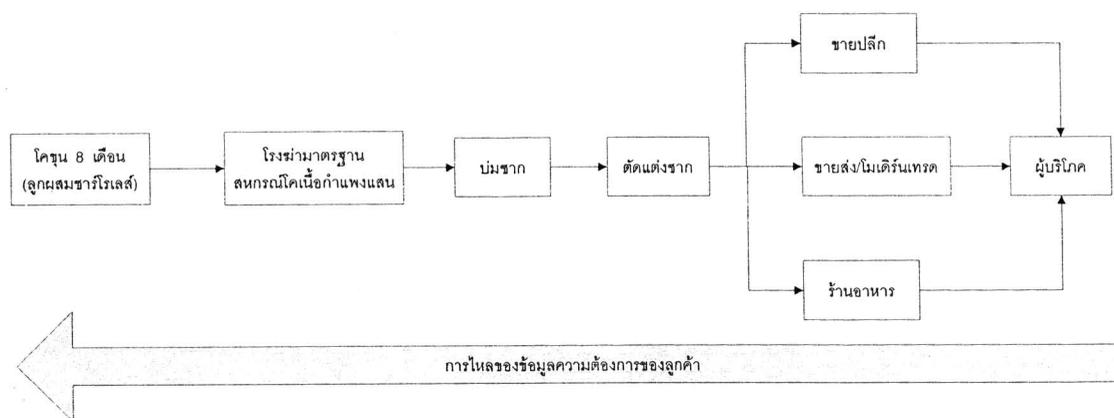
นอกจากนี้ยังพบว่าในพื้นที่จังหวัดชุมพรจะมีพ่อค้ามารับซื้อโคเนื้อคละเพศ และคละพันธุ์เพื่อนำไปขุนต่อเป็นระยะเวลาประมาณ 4 เดือนเพื่อใช้เป็นโคเนื้อสำรองกรณีที่โคขุนของพ่อค้ารายนั้นไม่สามารถรวบรวมโคขุนมีชีวิตจากแหล่งอื่นๆ ได้ทันต่อความต้องการของตลาด

นอกจากนี้ยังพบว่าในส่วนของพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีพ่อค้าคนกลางรายย่อยในพื้นที่รวบรวมและรับซื้อโคเนื้อจากเกษตรกรรายย่อยเพื่อนำไปจำหน่ายยังเกษตรกรรายใหญ่ที่เลี้ยงโคขุน โดยในพื้นที่อำเภอปราณบุรี มีผู้ประกอบการอาชีพนี้ประมาณ 10 ราย โดยจะตะเวนซื้อโคจากเกษตรกรรายย่อยที่เลี้ยงล่ามไว้ในสวน โดยผลต่างของราคาทีระหว่างฟาร์มเกษตรกรรายย่อย กับเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนจะอยู่ที่ประมาณ 600 – 700 บาท ทั้งนี้กลุ่มพ่อค้าคนกลางรายย่อยนี้จะต้องบริหารจัดการเพื่อให้สามารถซื้อขายได้อย่างน้อยวันละ 1 ตัว เป็นอย่างต่ำเพื่อให้ธุรกิจสามารถดำรงอยู่ได้ โดยแหล่งโคเนื้อที่ไปรวบรวมมาจะอยู่ในบริเวณอำเภอปราณบุรี และอำเภอใกล้เคียงเพื่อไม่ให้เกิดต้นทุนค่าน้ำมันเชื้อเพลิงสูงมากเกินไป ดังแสดงในภาพที่ 4.2

ภาพที่ 4.2 แสดงโซ่อุปทานของการผลิตโคต้นน้ำในพื้นที่จังหวัดชุมพร และประจวบคีรีขันธ์

เกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนคุณภาพสูงจะจัดส่งโคเนื้อมีชีวิตให้กับสหกรณ์โคเนื้อกำแพงแสนเพื่อฆ่าและชำแหละซาก จำนวนโคในการผลิตจะขึ้นอยู่กับโควตาที่เกษตรกรได้รับจากสหกรณ์โคเนื้อกำแพงแสน เมื่อเทียบราคาขายหลังจากการตัดแต่งซากมาเป็นราคาโคมีชีวิตจะอยู่ที่ประมาณ 70 – 80 บาทต่อกิโลกรัม เนื้อที่ผลิตได้ ทางสหกรณ์โคเนื้อกำแพงแสนจะจัดจำหน่ายไปยังตลาดเนื้อโคขุนคุณภาพแหล่งต่างๆ

ภาพที่ 4.3 แสดงโซ่อุปทานการขุนโคระยะยาว (8 เดือน)ในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

4.2.3 โซ่อุปทานระดับกลางน้ำ

สำหรับโซ่อุปทานโคเนื้อระดับกลางน้ำในจังหวัดชุมพร และประจวบคีรีขันธ์ จะมีเฉพาะกิจกรรมด้านการขุนโคเนื้อ โดยลักษณะเด่นๆ ของการขุนโคเนื้อมียู่ด้วยกัน 4 ประเภทคือ 1) กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนที่มีการจัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกร หรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งอาจได้รับการช่วยเหลือทางด้านงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบล 2) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนที่เลี้ยงเฉพาะโคเนื้อเพศผู้ 3) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนที่เลี้ยงเฉพาะโคเนื้อเพศเมีย และ 4) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนที่เป็นพ่อค้าคนกลางในการรวบรวมส่งโคเนื้อมีชีวิตลงในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง ซึ่งจำนวนโคเนื้อมีชีวิตที่มีการเคลื่อนย้ายออกจากพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และชุมพรตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2551 ถึง 30 กันยายน 2552 โดยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีการเคลื่อนย้ายโคเนื้อมีชีวิตออกจากพื้นที่จำนวน 68,356 ตัว และจังหวัดชุมพรมีค่าเท่ากับ 4,901 ตัว ดังแสดงในตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 แสดงจำนวนโคเนื้อมีชีวิตที่ขออนุญาตเคลื่อนย้ายของแต่ละอำเภอออกจากพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์และชุมพร

จังหวัดและอำเภอต้นทาง	จำนวน (ตัว)
ประจวบคีรีขันธ์	68,356
อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์	7,974
อำเภอกุยบุรี	12,221
อำเภอทับสะแก	13,180
อำเภอบางสะพาน	742
อำเภอบางสะพานน้อย	4,046
อำเภอปราณบุรี	17,747
อำเภอหัวหิน	75
กิ่งอำเภอสามร้อยยอด	12,371

ตารางที่ 4.9 (ต่อ) แสดงจำนวนโคเนื้อมีชีวิตที่ขออนุญาตเคลื่อนย้ายของแต่ละอำเภอออกจากพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์และชุมพร

จังหวัดและอำเภอต้นทาง	จำนวน (ตัว)
ชุมพร	4,901
อำเภอเมือง	700
อำเภอท่าแซะ	2,493
อำเภอปะทิว	1,552
อำเภอสวี	65
อำเภอหลังสวน	91
อำเภอทุ่งตะโก	0
อำเภอพะโต๊ะ	0
อำเภอละแม	0

ที่มา : ข้อมูลจากสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดชุมพร

1. กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนที่มีการจัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกร หรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

การผลิตโคขุน

ในการจัดหาโคเนื้อรุ่นสำหรับขุน กลุ่มเกษตรกรที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มเกษตรกร หรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะรวบรวมความต้องการของเกษตรกรแต่ละราย ทั้งในด้านจำนวนและลักษณะของโค โดยการจัดหาโคเนื้อรุ่นสำหรับขุนในแต่ละครั้งจะเป็นการรวบรวมให้ได้อย่างน้อย 40 ตัวเพื่อให้คุ้มทุนกับค่าใช้จ่ายในด้านการบรรทุกขนส่ง และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่จำเป็นในการจัดหาโคเนื้อสำหรับขุน โดยมีตัวแทนเกษตรกรที่มีความชำนาญในการเลือกซื้อโคเพศผู้จากพื้นที่จังหวัดสุโขทัย เพชรบูรณ์ กาญจนบุรี (ตลาดนัดโค - กระบือในพื้นที่จังหวัดนั้นๆ) คัดเลือกโคที่มีน้ำหนักประมาณ 200 กิโลกรัม และต้องเป็นโคลูกผสมบราห์มัน หรือซาร์โรเลส ทั้งนี้ในการซื้อจะเป็นการซื้อแบบเหมาตัว หากคิดเป็นราคาโคมีชีวิตต่อกิโลกรัม จะอยู่ที่ประมาณกิโลกรัมละ 33 บาท นอกจากนี้การรวมตัวกันเพื่อซื้อโคต้นน้ำแล้ว กลุ่มเกษตรกรยังมีการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดซื้อวัตถุดิบอาหารสัตว์ ได้แก่ กากเนื้อในปาล์ม น้ำมัน และมันเส้น และรวมกันขายโคขุนให้กับพ่อค้าคนกลางที่เข้ามารับซื้อโคขุนมีชีวิตในพื้นที่สำหรับสาเหตุที่กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนไม่จัดหาโคเนื้อรุ่นสำหรับขุนในพื้นที่จังหวัดชุมพร และประจวบคีรีขันธ์ เนื่องจากปริมาณของโคเนื้อรุ่นไม่เพียงพอกับความต้องการ และทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในการรวบรวมโคเนื้อ

กลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เช่น อำเภอบางสะพานน้อย ประกอบไปด้วย กลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนบ้านทรายทอง ตำบลทรายทอง กลุ่มผู้เลี้ยงโคบ้านทุ่งสะท้อน ตำบล

ปากแพรง อำเภอบางสะพาน ประกอบไปด้วย กลุ่มผู้เลี้ยงโคบ้านสายเพชร ตำบลทองมงคล กลุ่มผู้เลี้ยงโคบ้านชะมวง และกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อบ้านหินกอง ตำบลพงศ์ประศาสน์ กลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์แม่รำพึง ตำบลแม่รำพึง และกลุ่มโคเนื้อบ้านดอนสง่า ตำบลกำเนิดนพคุณ อำเภอเมือง ประจวบคีรีขันธ์ คือ กลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อบ้านสวนขวัญ ตำบลคลองวาฬ ขณะที่อำเภอปราณบุรีจะมีกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อจำนวนมากที่สุด ประกอบด้วย กลุ่มผู้เลี้ยงโคบ้านโรงสูบ ตำบลเขาน้อย กลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ปราณบุรี และกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์บ้านนาห้วย ตำบลปราณบุรี กลุ่มวิสาหกิจเลี้ยงโค บ้านหนองบัว ตำบลปากน้ำปราณ กลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์บ้านหนองมะคำ สหกรณ์ผู้เลี้ยงสัตว์ และกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์บ้านหนองตาเมือง ตำบลหนองตาแต้ม กลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ตำบลเขาน้อย ตำบลเขาน้อย

ส่วนในจังหวัดชุมพร ประกอบไปด้วย กลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนท่าข้าม และกลุ่มผู้เลี้ยงโคบ้านดินก้อง หมู่ 7 ตำบลท่าข้าม อำเภอท่าแซะ และชมรมเลี้ยงโคขุน จังหวัดชุมพร หน่วยส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานพัฒนาภาค 4 นพท. อำเภอเมืองจังหวัดชุมพร

การจัดการการเลี้ยงโคขุนจะพบว่า โคส่วนใหญ่จะเป็นลูกผสมพื้นเมืองกับบราห์มัน หรือลูกผสมพื้นเมืองกับชาร์โรเลส์ ระยะเวลาการเลี้ยงประมาณ 4 เดือน น้ำหนักโดยเฉลี่ยประมาณ 400 – 500 กิโลกรัม ค่าใช้จ่ายในการขุนโคตลอดระยะเวลา 4 เดือนจะอยู่ที่ตัวละประมาณ 4,000 – 5,000 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับราคาของวัตถุดิบที่เกษตรกรซื้อมาผสมเป็นอาหารชั้น โดยในแต่ละฟาร์มจะมีการเลี้ยงโคขุนตั้งแต่ 10 ตัวขึ้นไป โดยพบว่าฟาร์มที่มีขนาดตั้งแต่ 11 – 15 ตัว มีจำนวน 268 ฟาร์ม คิดเป็นร้อยละ 9.00 ขนาดของฟาร์มตั้งแต่ 16 – 20 ตัว มีจำนวน 155 ฟาร์มคิดเป็นร้อยละ 5.2 และขนาดของฟาร์มตั้งแต่ 21 – 25 ตัว มีจำนวน 68 ฟาร์มคิดเป็นร้อยละ 2.3

อาหารที่เกษตรกรใช้เลี้ยงโคขุนดังกล่าว คือ หญ้าที่เกษตรกรตัดมาให้โคกินในคอก และอาหารชั้นผสมเองโดยใช้มันเส้นจากจังหวัดนครปฐม สุพรรณบุรี และกากปาล์มน้ำมันที่ทางกลุ่มเกษตรกรรวมตัวกันซื้อ เมื่อได้น้ำหนักที่เหมาะสมกับตลาดทางเกษตรกรจะนำมาถ่วงกันในคอกกักส่วนกลางระยะเวลา 21 วัน ซึ่งจะต้องได้รับการรับรองและขึ้นทะเบียนเป็นฟาร์มมาตรฐาน จากสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด เพื่อจัดทำวัคซีนโรคปากเท้าเปื่อย เพื่อเคลื่อนย้ายไปยังตลาดโคเนื้อมีชีวิตในจังหวัดภาคใต้ตอนล่างซึ่งเป็นเขตปลอดโรคปากเท้าเปื่อย โดยขั้นตอนนี้ทางเจ้าหน้าที่ของปศุสัตว์อำเภอจะทำหน้าที่ในการทำวัคซีน และออกหมายเลขประจำตัวโค สำหรับเคลื่อนย้ายโคมีชีวิตในส่วนของการกักสัตว์จะประกอบไปด้วยค่าวัคซีน 48 บาทต่อตัว ค่าเบอร์นูโคเพื่อบันทึกลงในแบบฟอร์มการเคลื่อนย้ายสัตว์ (ต้องมีหมายเลขเบอร์นูโคตรงกัน ณ ฟาร์มต้นทาง และฟาร์มปลายทาง) ราคา 25 บาทต่อตัว

การขายโคขุนมีชีวิต

กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุน หรือกลุ่มวิสาหกิจจะรวมตัวกันในการจำหน่ายโคมีชีวิตให้กับพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อมีชีวิต โดยในแต่ละครั้งจะมีการรวบรวมโคมีชีวิตภายในกลุ่มเกษตรกรด้วยกันให้ได้ประมาณ 15 ตัว เพื่อให้เหมาะสมกับการบรรทุกของพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อมีชีวิต โดยโคขุนที่ขายจะมีน้ำหนักประมาณ 400 – 500 กิโลกรัม การซื้อขายกระทำได้โดยการชั่งน้ำหนักตัว ราคาซื้อขายจะอยู่ที่ 45 บาทต่อกิโลกรัมสำหรับโคเนื้อลูกผสมพื้นเมืองบราห์มัน และ 46 – 47 บาทต่อกิโลกรัมสำหรับโคเนื้อลูกผสมพื้นเมืองซาร์โรเลส เมื่อหักค่าใช้จ่ายในการซื้อโคเนื้อเพื่อใช้ในการขุน และค่าใช้จ่ายในการขุนโคในระยะเวลา 4 เดือน เกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนจะมีกำไรตัวละประมาณ 4,000 บาท

ปัญหาที่กลุ่มเกษตรกรพบคือ ปัญหาด้านการจำหน่ายซึ่งประกอบไปด้วย การจะต้องติดต่อให้พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อมีชีวิตมารับซื้อ ซึ่งบางครั้งเกิดปัญหาการถูกกดราคาโดยพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อมีชีวิตให้เหตุผลว่า โคไม่อ้วน รูปร่างไม่ดี รวมทั้งไม่สามารถหาพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อมีชีวิตมารับซื้อได้ในช่วงเวลาที่เหมาะสม ทำให้เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูโคขุนเพิ่มมากขึ้น

โคเนื้อที่พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อมีชีวิตส่วนใหญ่จะส่งโคมีชีวิตลงในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง โดยแบ่งเป็น 2 แหล่งใหญ่ๆ คือ ตลาดสุโขทัย และ ตลาดสุโขทัย ซึ่งเป็นแหล่งที่มีการเชือดโคเนื้อเพื่อจำหน่ายเนื้อโคภายในประเทศ และตลาดตากใบ ซึ่งจำหน่ายโคมีชีวิตไปยังประเทศมาเลเซีย

2. เกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนเพศผู้

การผลิตโคขุนเพศผู้

เกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนเพศผู้ โดยส่วนใหญ่จะเป็นฟาร์มขนาดใหญ่ คือเลี้ยงโคขุนประมาณ 100 ตัว เป็นการเลี้ยงสำหรับขุนในช่วงเวลา 4 – 5 เดือน เพื่อให้ได้น้ำหนักประมาณ 400 – 500 กิโลกรัม อาหารที่ใช้เลี้ยงสำหรับส่วนใหญ่เป็นอาหารที่เกษตรกรผสมเอง โดยมีส่วนผสมหลักคือ มันเส้น ซึ่งจัดซื้อมาจากเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม สุพรรณบุรี กากปาล์มน้ำมัน หาซื้อได้ในพื้นที่จังหวัดชุมพร ขณะที่ในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แหล่งอาหารที่สำคัญ คือ เปลือกสับปะรดซึ่งมีมากในพื้นที่ แต่จะมีปัญหาในบางฤดูกาลที่ราคาของเปลือกสับปะรดมีราคาเพิ่มสูงขึ้นถึงคันรถบรรทุก (สิบล้อ) ละ 4,500 บาท หากเป็นในช่วงฤดูกาลปกติ (ประมาณช่วงเดือนพฤศจิกายน) จะอยู่ที่ราคาละ 3,500 บาทต่อคันรถบรรทุก นอกจากนี้ยังมีการซื้อฟางข้าวจากจังหวัดราชบุรีมาเสริมให้กับโคขุนในช่วงฤดูแล้งที่พืชอาหารหายากในพื้นที่ไม่เพียงพอในราคาฟ่อนละ 40 บาท (20 กิโลกรัม)

สำหรับในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์จะพบว่าโรงสีข้าวในท้องถิ่นบางแห่งได้ดำเนินการจำหน่ายอาหารชั้นให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนในพื้นที่ ซึ่งอาหารชั้นที่ทางโรงสีขายจะเป็นการคิดสูตร

อาหารเอง ส่วนวัตถุดิบจะมีการสั่งซื้อมันเส้นจากจังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี ขอนแก่น ส่วนรำข้าว สั่งซื้อจากจังหวัดนครปฐม ขายให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนกระสอบละ 400 บาท โดยมีกำไรกระสอบละประมาณ 18 บาท (กระสอบละ 50 กิโลกรัม) แต่ในปัจจุบันจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนที่เป็นลูกค้าประจำมีจำนวนที่ลดลงหรือเพียงประมาณร้อยละ 15 เนื่องจากปัญหาของราคาโคขุนที่ไม่มีการปรับตัวเพิ่มขึ้น แต่ต้นทุนในการผลิตโคขุนมีการขยับตัวเพิ่มสูงขึ้น

เกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนรายใหญ่ โดยส่วนใหญ่เจ้าของฟาร์มจะไปเป็นผู้เลือกซื้อโคเนื้อมีชีวิตจากตลาดโค - กระบือในจังหวัดสุโขทัย โดยคัดเลือกโคลูกผสมบราห์มัน ในราคาเหมาตัวละประมาณ 10,000 - 12,000 บาท โดยเฉลี่ยน้ำหนักอยู่ที่ประมาณ 300 กิโลกรัม เกษตรกรจะซื้อโคเนื้อเพื่อเข้าคอกขุนประมาณเดือนละ 30 - 40 ตัว เพื่อทดแทนโคขุนที่ขายไป

สภาพของฟาร์มในการเลี้ยงโคขุนเพศผู้จะพบว่าโดยส่วนใหญ่เป็นฟาร์มที่มีการก่อสร้างอย่างถาวร และได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นฟาร์มมาตรฐาน เนื่องจากไม่ต้องนำไปกักในคอกกักของด่านกักกันสัตว์ ทำให้เกษตรกรมีความสะดวกในการกักสัตว์สำหรับเคลื่อนย้ายลงในพื้นที่ปลอดโรคปากเท้าเปื่อย โดยค่าใช้จ่ายในการกักสัตว์จะอยู่ที่ราคาตัวละประมาณ 100 บาท

การขายโคขุนเพศผู้มีชีวิต

โคขุนเพศผู้ทั้งหมดจะส่งขายเป็นโคขุนมีชีวิตผ่านทางพ่อค้าคนกลางไปยังประเทศมาเลเซีย ซึ่งมารับซื้อที่หน้าฟาร์มประมาณเดือนละ 25 - 30 ตัว น้ำหนักโคโดยเฉลี่ยประมาณ 500 กิโลกรัม โดยเฉลี่ยราคา กิโลกรัมละ 45 บาทต่อกิโลกรัม โดยที่ราคาโคขุนเพศผู้ลูกผสมบราห์มันจะอยู่ที่ราคาประมาณ 45 บาทต่อกิโลกรัม และโคขุนเพศผู้ลูกผสมชาร์โรเลส์จะอยู่ที่ราคา กิโลกรัมละ 46 - 48 บาท โคขุนเพศผู้มีชีวิตทั้งหมดจะถูกส่งไปขาย และฆ่าแหละที่ประเทศมาเลเซีย ทั้งนี้เกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนเพศผู้รายใหญ่มีแนวความคิดในการส่งโคขุนไปขายยังประเทศมาเลเซียเองโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง ทั้งนี้ผลต่างของราคาที่ขายโคขุนมีชีวิตหน้าฟาร์มกับโคเนื้อมีชีวิตที่ประเทศมาเลเซียจะอยู่ที่ประมาณ 5 บาทต่อกิโลกรัม และมีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาเรื่องของการผิดพลาดชำระค่าโคขุนของพ่อค้าคนกลาง

นอกจากนี้รายได้อื่นที่ได้จากการขุนโค คือ มูลโคซึ่งสามารถจำหน่ายได้ในราคากระสอบละ 30 บาท (กระสอบบรรจุอาหารสัตว์) โดยเฉลี่ยในหนึ่งเดือนจะขายมูลโคได้ประมาณ 20,000 - 30,000 บาท จากการเลี้ยงโคขุนจำนวน 100 ตัว แต่โดยส่วนใหญ่เกษตรกรจะนำมูลโคดังกล่าวไปปรับปรุงคุณภาพดินในสวนปาล์มน้ำมันของตนเอง

3. เกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนเพศเมีย

การผลิตโคขุนเพศเมีย

เกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนเพศเมีย จะเป็นฟาร์มขนาดใหญ่ โดยมีขนาดของฟาร์มเท่ากับ 50 – 120 ตัว เหตุผลที่เกษตรกรเลี้ยงเฉพาะโคขุนเพศเมียเนื่องจากต้นทุนของโคเนื้อที่มีชีวิตต่ำเมื่อเทียบกับโคเนื้อเพศผู้ คือเมื่อเทียบราคาเหมาตัวเป็นราคามีชีวิตต่อกิโลกรัม โคเนื้อเพศเมียจะมีราคาอยู่ที่กิโลกรัมละ 27 บาท แหล่งโคเนื้อที่มีชีวิตสำหรับใช้เลี้ยงขุน คือ ตลาดนัดโค - กระบือ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยเกษตรกรจะไปเป็นผู้คัดเลือกเอง ระยะเวลาในการขุนประมาณ 4 เดือน อาหารที่ใช้โดยส่วนใหญ่จะเป็นอาหารข้นผสมเอง ประกอบด้วย มันเส้นซึ่งสามารถหาซื้อได้ในจังหวัดนครปฐม และสุพรรณบุรี ขณะที่กากปาล์มน้ำมันเกษตรกรสามารถซื้อผ่านทางโควตาที่ได้รับจากโรงงานปาล์มน้ำมันในพื้นที่จังหวัดชุมพร

การขายโคขุนเพศเมียมีชีวิต

โคเนื้อเพศเมียขุนจะใช้ระยะเวลาขุนประมาณ 4 เดือน เพื่อให้ได้น้ำหนักประมาณ 300 – 400 กิโลกรัม โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อที่ฟาร์มในราคากิโลกรัมละ 34 บาท ตลาดปลายทางจะเป็นตลาดชำแหละซากในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยจะมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อวันละประมาณ 3 – 5 ตัว เนื้อโคที่ผลิตได้จะจัดจำหน่ายในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในตลาดเทศบาล และตลาดต่างๆ ไปในพื้นที่ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

4. เกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนซึ่งเป็นพ่อค้าคนกลางรวบรวมซื้อโคเนื้อมีชีวิต

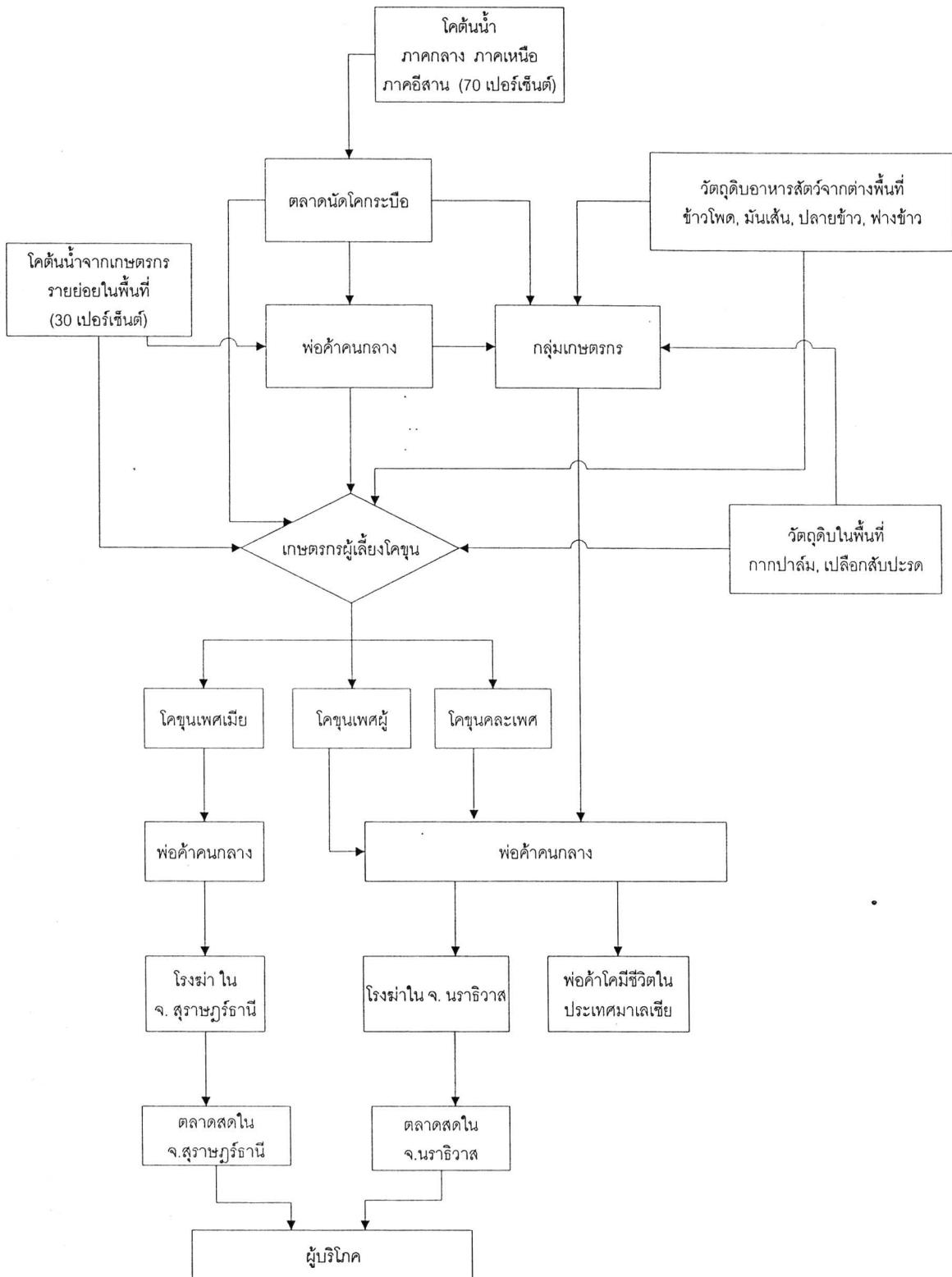
การผลิตโคขุน

เกษตรกรที่เป็นพ่อค้าคนกลางรวบรวมซื้อโคเนื้อมีชีวิต โดยในพื้นที่จังหวัดชุมพรจะมีกลุ่มพ่อค้าคนกลางซึ่งทำหน้าที่ในการรวบรวมซื้อโคขุนเพื่อจำหน่ายให้กับตลาดโคมีชีวิตในจังหวัดนราธิวาส ซึ่งนอกจากจะเป็นการรวบรวมเพื่อจำหน่ายแล้ว ยังรวบรวมโคเนื้อเพื่อขุนสำหรับรองรับหรือเลี้ยงไว้สำหรับสำรองตลาดกรณีที่ไม่สามารถจัดหาโคขุนมีชีวิตให้กับแหล่งรับซื้อได้ทัน โดยจะเป็นการรวบรวมในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และในพื้นที่จังหวัดชุมพร เป็นการซื้อเหมาตัวราคาเฉลี่ยหากคิดเป็นโคมีชีวิตต่อกิโลกรัมจะอยู่ที่กิโลกรัมละ 27 บาท น้ำหนักประมาณ 200 กิโลกรัม

การจัดการจะพบว่ามีการให้อาหารข้นที่เกษตรกรผสมเองโดยใช้มันเส้น และกากปาล์มน้ำมันรวมทั้งใช้เปลือกสับประดที่มีอยู่ในพื้นที่ (โรงงานแปรรูปสับประดกระป๋อง) โดยราคาของเปลือกสับประดจะอยู่ที่ราคา 4,500 – 5,000 บาท/คันรถบรรทุกสิบล้อ และกากปาล์มราคากิโลกรัมละ 3.20 บาท ระยะเวลาการขุนจะขึ้นอยู่กับสภาพความสมบูรณ์ของโคขุนเป็นสำคัญ เพื่อให้มีน้ำหนักประมาณ 400 กิโลกรัม

การขายโคขุน

เกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนซึ่งเป็นพ่อค้าคนกลางรวบรวมซื้อโคเนื้อมีชีวิต จะดำเนินการ 2 แนวทาง คือ 1) รับซื้อโคขุนในพื้นที่ในราคา กิโลกรัมละ 45 บาทสำหรับโคขุนเพศผู้ และราคา กิโลกรัมละ 35 บาท สำหรับโคขุนเพศเมีย 2) การนำโคขุนของตนเองไปจำหน่าย สามารถจำหน่ายได้ในราคา กิโลกรัมละ 43 บาทสำหรับโคขุนเพศเมีย และเพศผู้จะอยู่ที่ราคา กิโลกรัมละ 52 บาท แหล่งจำหน่ายที่สำคัญคือจังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นตลาดค้าโคมีชีวิตสำหรับฆ่าและซากเพื่อขาย ภายในประเทศ โดยผลต่างของราคาซื้อหน้าฟาร์มของเกษตรกร กับการขายโคมีชีวิตที่ตลาดจังหวัดนราธิวาสจะอยู่ที่ 5-7 บาทต่อกิโลกรัม

ภาพที่ 4.4 แสดงโซ่อุปทานการขุนโคระยะสั้น (4 เดือน) ในพื้นที่จังหวัดชุมพร และประจวบคีรีขันธ์

4.2.4 ใช้อุปทานปลายน้ำ

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

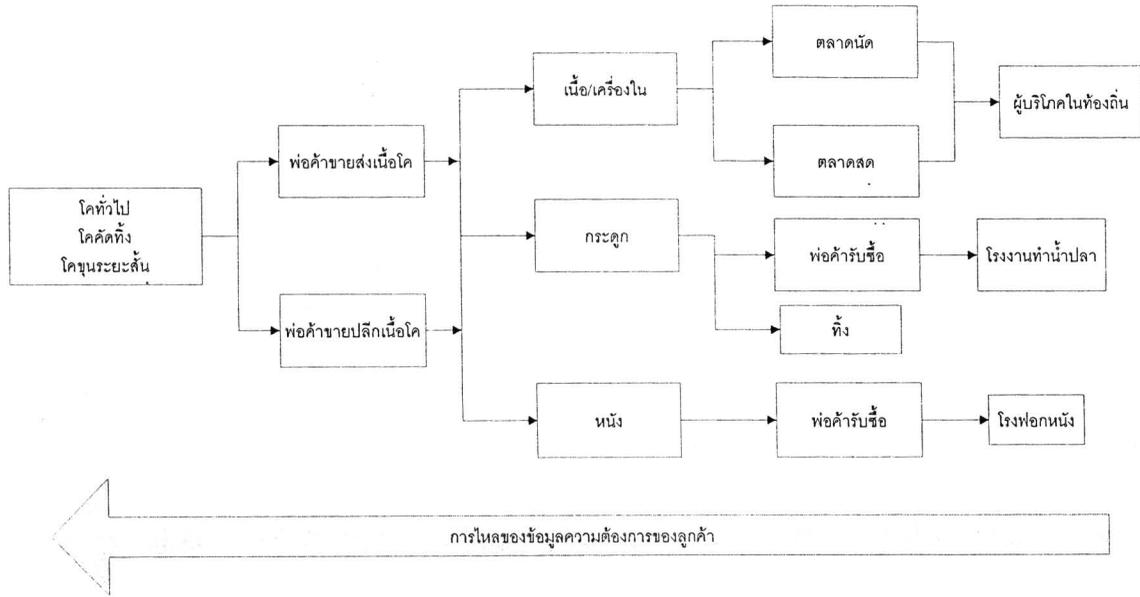
ส่วนใหญ่เนื้อโคที่ได้จากการฆ่าและชำแหละจะมาจากโรงฆ่าสัตว์ในพื้นที่ในตำบลของตลาดสดเทศบาลอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีจำนวนแ่งจำหน่ายเนื้อโค (เขียง) จำนวน 6 เขียง เป็นการซื้อโคเนื้อในพื้นที่ฆ่าและชำแหละเองจำนวน 3 แ่งจำหน่าย ส่วนแ่งจำหน่ายที่เหลือรับเนื้อโคมาจากจังหวัดเพชรบุรี และจากอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยให้เหตุผลว่าการรับมาขายมีกระบวนการที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนเหมือนกับการฆ่าและชำแหละเอง ลูกค้าโดยส่วนใหญ่จะเป็นประชาชนทั่วไป โรงแรมขนาดเล็ก หากผู้บริโภคที่มีภูมิลำเนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแ่งจำหน่ายเนื้อโคจะต้องแถมซื้อเพลิงถึงจะมีการซื้อขาย อันมีผลเนื่องมาจากวัฒนธรรมในการกินเนื้อ

โดยเฉลี่ยจะขายเนื้อโคประมาณวันละ 1 – 2 ตัวต่อแ่งจำหน่าย หากจำหน่ายไม่หมดภายในหนึ่งวันจะมีการนำไปขายในตลาดนัด ราคาเฉลี่ยของเนื้อโคที่จำหน่ายจะอยู่ที่ประมาณ 120 บาทต่อกิโลกรัม โดยการขายไม่มีการแยกเกรดซากหรือขายตามราคาของชิ้นส่วนเนื้อ หากเป็นแ่งจำหน่ายเนื้อโคที่รับซื้อเนื้อโคจากโรงฆ่าจะมีผลต่างของราคาการซื้อและราคาจำหน่ายอยู่ที่ประมาณ 20 บาทต่อกิโลกรัม ในส่วนของแ่งจำหน่ายเนื้อโคที่ฆ่าและชำแหละต้นทุนในการซื้อโคเนื้อมีชีวิตจะอยู่ที่ประมาณร้อยละ 60 ของราคาจำหน่ายเนื้อโค ขณะที่ค่าใช้จ่ายในการฆ่าและชำแหละโคมีชีวิตจะอยู่ที่ประมาณร้อยละ 10 (ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าคณงานในการฆ่าและชำแหละ ค่าอาชญาบัตร) แต่ทั้งนี้โรงฆ่ายังมีรายได้จากผลพลอยได้ คือ หนังโคแช่เกลือ ซึ่งจะมีพ่อค้าจากจังหวัดเพชรบุรีเข้ามารับซื้อในราคาต่อกิโลกรัมละ 3 บาท ขณะที่ในอำเภอปราณบุรี จะมีแ่งจำหน่ายเนื้อโคจำนวน 4 แ่ง ซึ่งมีจำนวนหนึ่งแ่งที่ฆ่าและชำแหละเอง โดยที่ปริมาณการจำหน่ายจะอยู่ที่ประมาณ 20 – 50 กิโลกรัมต่อแ่งต่อวัน

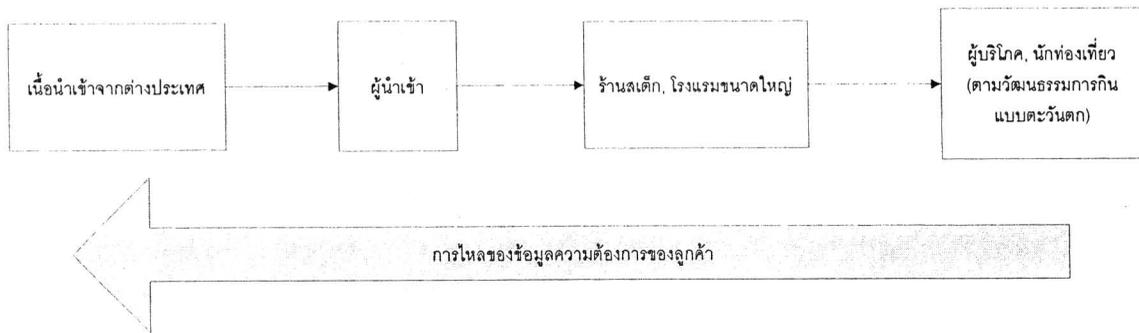
จังหวัดชุมพร

ตลาดหมอนัฐ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพรมีแ่งจำหน่ายเนื้อโคจำนวน 5 แ่ง โดยเป็นแ่งจำหน่ายที่ฆ่าและชำแหละเองจำนวน 2 แ่ง และขายส่งไปยังแ่งขายเนื้อโคที่ไม่ได้ฆ่าและชำแหละเองภายในตลาดหมอนัฐ และตลาดเทศบาล (5 แ่งจำหน่าย) โดยเฉลี่ยจะฆ่าโคเนื้อประมาณวันละ 3 – 4 ตัวต่อแ่งที่ฆ่าและชำแหละเอง ราคาขายส่งจะอยู่ที่ต่อกิโลกรัมละ 120 บาท และราคาจำหน่ายหน้าแ่งจะอยู่ที่ต่อกิโลกรัมละ 140 บาท ผู้บริโภคส่วนใหญ่จะเป็นผู้บริโภคภายในพื้นที่ ซึ่งต้องการเนื้อคุณภาพทั่วไป นำไปประกอบอาหารตามวัฒนธรรมการกินไทย เช่น แกง โดยพบว่าปริมาณการบริโภคไม่ขึ้นอยู่กับฤดูกาล เช่น เทศกาลกินเจ เนื่องจากกลุ่มผู้บริโภคเนื้อโคโดยส่วนใหญ่ไม่ได้กินเจ แต่หากพบว่าฤดูกาลปิดอ่าว (15 กุมภาพันธ์ – 15 พฤษภาคมของทุกปี ซึ่งเป็นฤดูวางไข่ของสัตว์ทะเล) จะมีความต้องการบริโภคเนื้อโคเพิ่มมากขึ้น ส่วนผู้บริโภคอีกกลุ่มหนึ่ง คือกลุ่ม

ผู้ใช้แรงงาน หรือกลุ่มแรงงานอพยพ ซึ่งอพยพมาจากประเทศเพื่อนบ้าน ต้องการบริโภคเนื้อโคที่ราคา ค่อนข้างต่ำ ส่วนใหญ่ช่องทางในการจัดจำหน่ายอยู่ในตลาดนัดเคลื่อนที่ในแต่ละพื้นที่ สำหรับโรงแรม ขนาดใหญ่ และร้านขายสเด็กในสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และชุมพร ซึ่งมีกลุ่มลูกค้า เป็นนักท่องเที่ยว จะสั่งเนื้อโคคุณภาพสูงนำเข้าจากต่างประเทศ โดยผ่านบริษัทตัวแทนจำหน่ายใน กรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 4.5 แสดงโซ่อุปทานของเนื้อโคในจังหวัดชุมพร และประจวบคีรีขันธ์

ภาพที่ 4.6 แสดงโซ่อุปทานของเนื้อโคคุณภาพสูงในจังหวัดชุมพร และประจวบคีรีขันธ์

4.3 ธุรกิจโคเนื้ออื่นๆ ในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดชุมพร

ในพื้นที่จังหวัดชุมพร และประจวบคีรีขันธ์นอกจากจะมีธุรกิจโคเนื้อซึ่งประกอบไปด้วย เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อรายย่อยซึ่งถือว่าเป็นโซ่อุปทานต้นน้ำ กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนที่มีการจัดตั้ง เป็นกลุ่มเกษตรกร หรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนเพศผู้ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนเพศเมีย

และเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุน ซึ่งเป็นพ่อค้าคนกลางรวบรวมซื้อโคเนื้อมีชีวิตแล้ว ยังมีธุรกิจโคเนื้อประเภทอื่นๆ ประกอบไปด้วย

1. โคสวยงาม (โคพันธุ์อินดูบราซิล) เป็นธุรกิจที่มีมูลค่าเพิ่มเฉพาะกลุ่ม แต่อาจมีผลกระทบต่อการใช้เนื้อเนื้อในการผสมเทียมให้กับโคเพศเมียในฝูงของเกษตรกรรายย่อยที่ขาดความเข้าใจระหว่างการค้าเลี้ยงโคเนื้อสำหรับบริโภคกับการเลี้ยงโคสวยงาม ทำให้มีค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นจากการซื้อน้ำเชื้อพ่อพันธุ์อินดูบราซิลที่มีราคาแพง ซึ่งราคาน้ำเชื้อจะอยู่ที่ประมาณหลอดละ 1,200 – 2,000 บาท แต่ลูกโคที่ผลิตได้ไม่เป็นที่ต้องการของกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุน

2. โคบุญ หรือโคผลัดฟัน จะต้องเป็นโคพื้นเมืองอายุ 2 ปีขึ้นไป มีน้ำหนักเฉลี่ย 200 – 300 กิโลกรัม เป็นความต้องการของผู้บริโภคที่นับถือศาสนาอิสลามเนื่องจากใช้ประกอบในพิธีในวันฮารีรายอ ซึ่งเป็นวันรื่นเริงประจำปีของชาวมุสลิมที่จะไปเยี่ยมเยียนพ่อแม่ ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านเพื่อเป็นการขออภัยต่อกันในสิ่งที่ผ่านมา เป็นวันที่มีการบริจาคทานให้กับคนยากจนอนาถา จะมีการเชือดสัตว์พลีแล้วทำการแจกจ่ายเนื้อเพื่อเป็นทานแก่ญาติมิตร ซึ่งในปัจจุบันความต้องการยังมีสูงกว่าความสามารถในการจัดหาโคเนื้อพื้นเมืองเพื่อป้อนตลาด โดยมีราคาซื้อขายอยู่ที่ 60 บาทต่อกิโลกรัมของโคมีชีวิต ซึ่งส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับเฉพาะพ่อค้าคนกลางในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และชุมพรที่มีธุรกิจในการรวบรวมโคเนื้อมีชีวิตจากตลาดนัดโค - กระบือในพื้นที่จังหวัดอื่นๆ